

בעמק איילון

פרשת כי תשא • ה'תשפ"ד • שנה רביעית • 141

במה לתורת רבני ואברכי גני איילון

אגדה

חטא העגל

חטא העגל נחשב לחטא הקשה והגדול ביותר שחטא בו עם ישראל ותוצאותיו הקשות מלווים אותנו עד ימינו ועד להשלמת תיקונו של העוון הנורא, כמ"ש "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם". ואמנם התרצה הקב"ה שלא לכלות את עם ישראל אך עם זאת מלווה אותנו תחושת הכשלון המחריד לב ונפש, וכל פורענות הבאה לעולם טומנת בחובה גם מעט מן העוון הזה(רש"י). לימוד הלקח מחייב הבנה כיצד תיתכן טעות ונפילה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא מחרידה כזו.

"ויתפרקו עכל העם את נומי הזהב אשר באזניהם ויביאו אל אהרן. ויקח מידם ויצר אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים". איך יעלה על הדעת שמי ששמע מפי הגבורה "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים... לא יהיה לך אלהין אחרים על פני, לא תעשה לך פסל וכל תמונה" ומיד לאחר מכן יתדרדר לדיוטא שפלה כזאת, להאמין במעשי ידי אדם ולומר "אלה אלוהיך".

הרמב"ן ועוד רבים מרבותינו מבארים בזה שטעותם נבעה מכך שהדעת האנושית אינה מסוגלת להתחבר לרעיון נשגב וחשיבה מופשטת ללא חיבור של קשר עין ותחושות בהרגשה חושית, וכפי שהיה לעם ישראל מנהיג בשר ודם שהנהיג בדבר ה' להולכים ממצרים עד עתה כך ביקשו תחלופה בעת שנדמה היה להם שמשא רבינו שוב לא ישוב. לדעתם כשם שעמוד האש הולכים במדבר במסעותיהם, וכשם שמצינו במשכן ובמקדש חפצים כדמות הכרובים על ארון העדות, שולחן ומנורת זהב, מעשה הקורבנות ועוד, כך חפצו לייצר מציאות חומרית וממשות כדי להתחבר באמצעותה אל הקב"ה.

היכן אם כן היתה הטעות. כותב הרמב"ם (הלכות ע"ז פ"ב) דעתו של האדם קצרה ולא כל הדעות יכולים להשיג את האמת על בוריה ולכן אם ימשך האדם אחרי מחשבות ליבו נמצא מחריב את העולם בגלל קוצר דעת. ועל כך הזהירה התורה "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם".

לאדם המוגבל ביכולותיו להבין ולהשיג את כל המציאות כולה, אין אפשרות לפעול ולעשות את המעשים הנכונים ללא שיגורם על ידם נזק וחורבן. גם ההיסטוריה מוכיחה כיצד בני אדם חוללו במו ידיהם את החורבנות והנזקים הגדולים ביותר כתוצאה מראיה צרה וחוסר היכולת לצפות את ההשלכות, תובנה בסיסית זאת של אפסיות האדם מחייבת התבוננות ובקשת הנהגה עליונה של בורא ומנהיג שבראנו והנחיל לנו תורה ומצוות למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה.

שורש העבודה זרה טמון בניסיון האדם ליטול את הנהגה לעצמו או לייצר הנהגה שהיא מעשה ידי אדם "עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם פה להם ולא ידברו עיניים להם ולא יראו... כמוהם יהיו עושיהם".

חטא העגל גרם לבסיס הקיום היהודי להתמוטט והביאה אותו אל סף התהום. "סרו מהר מן הדרך". הבחירה במסלול ההתרוסקות

דבר העמק

מורנו המרא דאתרא הגר"א ברוידא שליט"א

הלכה

לא תבשל גדי בחלב אמו

איתא בטור (יו"ד סי' פ"ז) כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו ונאמר ג' פעמים בתורה אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה, והוציא איסור אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול.

ובגמ' (חולין קח.) נתבאר דדרך תבשיל אסרה תורה ובלא בישול אין איסורו אלא מדרבנן. עוד מבואר בגמ' (פסחים כה.) דאע"פ שבכל איסורי תורה לא נאסר אלא בדרך אכילתו ובדרך הנאתו בב"ח אינו כן ואסור גם כשאינו בדרך הנאתו.

ויל"ע מהו גדר בישול לענין בב"ח, אם גדרו כדיני שבת וחייב גם על בישול בשיעור מאכל בן דרוסאי או דאין לחייב מדאו' רק בבישול גמור. וכמו כן לענין בישול אחר בישול דנקטינן דאין בישול אחר בישול (עי' שו"ע או"ח ש"ח ס"ד) או דלמא דלענין בב"ח חייב גם בבישול אחר בישול.

ועי' רש"י (חולין שם) ד"ה אחרים דמיירי בנתבשל כל צרכו דוקא, אמנם הפר"ח כתב דאפ"י במאב"ד חייב ותמה עליו בפמ"ג (פתיחה לבב"ח) מדברי רש"י ונסתפק בזה לדינא.

אמנם הריטב"א (שם) כתב על דברי רש"י דמיירי בנתבשל כל צורכו, ד"מסתברא דכל צרכו היינו כמאכל בן דרוסאי שדרך אומות העולם לאכול כן, ולפ"ז א"ש קו' הפמ"ג על הפר"ח.

ועי' בפמ"ג (פתיחה ד"ה חצי שיעור, והו"ד בפת"ש שם ס"ק ב') נסתפק אם בפחות ממאכל בן דרוסאי יש איסור מדין חצי שיעור שאסור מן התורה, וכן דעת הצ"ח (פסחים כ"ב).

ולענין בישול אחר בישול מצינו בזה מחלוקת בדעת האחרונים, יש דס"ל שדין בב"ח כדין שבת הן לענין בישול א"ב והן לענין שבדבר לח שנצטנן דיש בו בא"ב הו"ה בב"ח כ"כ בא"ר (רש"י תרע"ג) ובפמ"ג (א"א סק"א) וביד אפרים (פ"ז סק"ג).

והיד יהודה (סי' פ"ז) כתב דבב"ח עיקר איסורו בנ"ט דוקא וע"כ בנתבשל כבר ליכא לחידוש טעמו וע"כ ליכא בזה דין בישול אחר בישול כיון שכבר נשלם טעמו ולא הוי חידוש טעם בבישולו השני. ובחתי"ס (שו"ת יו"ד פ"ב) ובפמ"ג (סי' ק"ה סק"ב) דכתבו דאם נתבשלו כל אחד בפנ"ע יש בבישול אח"ב בנ"ט וחייב, ואם נתבשל יחדיו אע"פ שנצטנן פטור כיון שלא נתחדש בו בנ"ט. ושיטת הגרעק"א (סי' פ"ז) דבב"ח ליכא איסור בבא"ב.

בשו"ת שבות יעקב (ח"א סימן ל"ח) וכ"כ במגדל עוז (יעב"ץ בב"ח פא' כ"ה). ובפמ"ג (סי' פ"ז) כתבו דאף דבשבת ליכא לבא"ב אבל בב"ח בנתינת טעם תליא מילתא א"כ אע"פ שנתבשל כבר מ"מ אם

בגדרי לוו עלי ואני פורע

לבריות אלא למי שהשעה דחוקה לו ביותר על כן צריך לצמצם בשאר ימים כדי לכבד השבת"

השו"ע לא הזכיר אפשרות ללוות. וקשה למה השו"ע לא אמר שילווה ואפילו שאין לו מהיכן להחזיר? הקושיא רק לדעת הגר"א שסובר שאם יש לו ממי ללוות אז לוו עלי ואני פורע. וצריך לומר ששו"ע סובר כהגהות אשר"י שגם בשביל הוצאות שבת אסור ללוות אם אין לו מהיכן להחזיר

{כעי"ז} הקשה בחוט שני על הטור, ותירץ באופן אחר וזה לשונו "אף לכבוד שבת אין לאדם ללוות בלי חשבון כלל, שהרי הטור למד מזה שצריך לצמצם בשאר ימים, ומאי טעמא לא נימא שילווה כדי לקיים עונג שבת, ועל כרחך דלא הותר ללוות לצורך שבת אלא לפי ממונו ואפשרותו, ומאי טעמא אדם שדחוק ביותר לא נאמר עליו לוו עלי ואני פורע אלא יעשה שבתו חול"

חלק ג'

ארבע אפשרויות איך המשנ"ב פסק

וז"ל המשנ"ב "ולא אמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות אלא למי שהשעה דחוקה לו ביותר - ומיירי כשאין לו משכונות ללוות עליהם ובלא משכון אין יכול להשיג דאי לאו הכי צריך ללוות כדי שלא לבטל מצות עונג שבת וכמו שאחז"ל שאומר הקב"ה בני לוו עלי ואני פורע" עכ"ל המשנ"ב

ונחלק את דברי המשנ"ב ל3 חלקים, בחלק הראשון נדייק כמו ההגהות אשר"י, בחלק השני נדייק כמו הגר"א, ובחלק השלישי נסתפק אם מדוייק כמו הגהות אשר"י או מדוייק כמו הגר"א.

קושיא א' - דיוקים במשנ"ב ששילב את הגר"א וההג"א בחדא מחתא.

חלק ראשון, בתחילת המשנ"ב, משמע כהגהות אשר"י, לשון משנ"ב "ומיירי שאין לו משכונות ללוות עליהם" (או יעשה שבתו חול), וקשה, שלדעת הגר"א היה למשנ"ב לומר "ומיירי שאין לו ממי ללוות". ועל כרחך שמשנ"ב פרש כהגהות אשר"י שמדובר שאין לו משכונות ללוות עליהם שאז יעשה שבתו חול. וראיה לדיוק זה ששער הציון ס"ק י"א שהמקור הוא מהגהות אשר"י.

חלק שני, באמצע המשנ"ב, משמע כהגר"א, לשון משנ"ב "ובלא משכון אין יכול להשיג", כלומר שמשנ"ב כתב, שמתן יעשה שבתו חול, בכה"ג שבלא משכון אין יכול להשיג, משמע שאם יכול להשיג ממי ללוות ילווה אפילו אינו יודע מהיכן יחזיר, וקשה לדעת ההג"א לא ילווה בכה"ג, ולדעת הג"א היה למשנ"ב לומר "שבלא משכון אין יכול לפרוע". וראיה לדיוק זה ששער הציון ס"ק י"ב שהמקור הוא מהגר"א.

חלק שלישי, בסוף המשנ"ב, יש להסתפק, אם משמע כהג"א או כהגר"א, לשון משנ"ב "דאי לאו הכי צריך ללוות וכו'", ויש להסתפק מה זה "דאי לאו הכי". האם הכוונה "אם יש לו משכונות צריך ללוות" (כלומר שה"דאי לאו הכי" הולך על "ומיירי כשאין לו משכונות"), ואז מדוייק כהגהות אשר"י, שאם אין לו מהיכן להחזיר את הלוואה, לא ילווה. או שהכוונה "אם יכול להשיג ללוות, צריך ללוות" (כלומר

חלק א'

מחלוקת הגהות אשר"י והגר"א אם ילווה כשאין לו מהיכן להחזיר אמרינן בגמרא בביצה טו: "אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון אמר להם הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע". שלמרות שכל מזונותיו של אדם קצובים לו וכו' (ופירש רש"י "ויש לו ליזוהר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו") אבל, הוצאות שבת ויו"ט לוו עלי ואני פורע, כך למדה הגמ' מהפסוק בעזרא "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם".

והקשו התוס' מהא דאמר (בגמ' בפסחים) "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות" משמע שלא ילווה

ויש ג' גירסאות בתירוץ התוס'. הגירסא שלפנינו שתוס' תרצו "הני מיילי כשאין לו לפרוע" (תירוץ התוס' נפסק להלכה בכל הפוסקים).

במהר"ם לובלין ומהר"ם שיף ומהרש"ל פירשו, שהפירוש בתוס' הוא, כמו שבהגהות אשר"י¹ העתיק לשון התוס' "כל מזונותיו של אדם קצובין לו חוץ מהוצאות שבת שאם הוסיף מוסיפין לו - וא"ת והא אמרינן עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות - וי"ל דהתם מיירי שאין לו לפרוע אלא א"כ יטול מהצדקה. אבל הכא מיירי שיש לו משכונות כדי לפרוע ואין לו מעות לכך קאמר לוו עלי ואני פורע. והביאור בזה, שעשה שבתך חול זה כשאין לו משכונות כדי לפרוע מהם וקמ"ל שלא יטול מהצדקה, אבל לוו עלי ואני פורע מדובר שיש לו משכונות כדי לפרוע מהם.

אבל בביאור הגר"א על השו"ע כתב שמה שכתבו תוס' שאין לו לפרוע זה טעות סופר, וצ"ל "ה"מ שאין לו ממי ללוות" אלא שצריך לקבל מהצדקה

ומבואר מגירסת הגר"א שההלכה היא² שאם יוכל להשיג ממי ללוות, צריך ללוות, ואפילו אם אין לו משכונות, לא יעשה שבתו חול.

עוד מבואר מגירסת הגר"א, שלגר"א יש פשט אחר בתירוץ התוס'. כוונת הגר"א שתוס' מתרצים ש"עשה שבתך חול" זה כשאין לו ממי ללוות ו"לוו עלי ואני פורע" זה כשיש לו ממי ללוות ואפילו שאין לו מהיכן להחזיר בכל זאת כן ילווה.

לדינא הנפק"מ בין גירסת הגר"א בתוס' לגירסת הגהות אשר"י בתוס', מה הדין כשיש לו אפשרות להשיג הלוואה אבל אין לו מהיכן להחזיר את ההלוואה. לדעת הגר"א - ילווה ולדעת ההגהות אשר"י - לא ילווה.

בפשט בתירוץ התוס', הנפק"מ בין הגירסאות, שלפי הגהות אשר"י אם יש לו משכונות באופן שעל ידם יוכל להחזיר הלוואה, כן ילווה וזה מש"כ לוו עלי ואני פורע. אבל אם המשכונות אינם אלא להשיג הלוואה לא ילווה וזה מש"כ עשה שבתך חול. ולפי הגר"א אם יש לו משכונות להשיג הלוואה או שמשגיג גם בלי משכון כן ילווה ואפילו שאין לו מהיכן להחזיר וזה מש"כ לוו עלי ואני פורע. אבל אם אין לו להשיג ממי ללוות לא יטול מהצדקה וזה מש"כ עשה שבתך חול.

איך השו"ע פסק

וז"ל השו"ע "אפילו מי שצריך לאחריים, אם יש לו מעט משלו צריך לזרז עצמו לכבד את השבת". "ולא אמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך

¹ הובא בשעה"צ רמב סק"א
² וכן פסק בשעה"צ רמב יב בשם הב"ח

ממונו של אדם ולפי יכולתו, ולכן לא ילוה מעבר לממונו ויכולתו. והמקור של הגרנ"ק הוא מלשון הרמב"ם איזהו עונג וכו' הכל לפי ממונו של אדם. ומלשון השו"ע "ירבה וכו' כפי יכולתו", וכן הוכיח הגרנ"ק מהטור שכתב שצריך לצמצם בשאר ימים בשביל הוצאת שבת, ומאי טעמא לא נימא שילוה כדי לקים מצות עונג שבת בהרווחה, אלא על כרחך שלא הותר ללוות לצורך סעודת שבת אלא כפי ממונו ואפשרותו.

פירוש ג' בהכל לפי הענין: הגרנ"ק בחוט שני מוסיף "וגם מה שנוגע לעצם הפלוגתא בין הגהות אשר"י לגר"א, הכל תלוי במידת ביטחון של האדם. הגרנ"ק מדקדק שכתוב לו עלי וכו' והאמינו בי ואני פורע, שאם בשאר ענינים הוא בעל דרגה במידת הביטחון, אז גם בהוצאת שבת יבטח בהקב"ה, אבל אם הוא לא בעל דרגה במידת הביטחון בשאר ענינים (שאינם הוצאות שבת) אז מה ההו"א שבדיוק בהוצאת שבת יבטח בהקב"ה?! והוסיף הגרנ"ק שאף שהחזו"א כתב "שענין הביטחון אינו לבטוח שיהיה טוב אלא להאמין שאין מקרה בעולם" עד כאן לשון החזו"א אבל בהוצאות שבת יש ענין מיוחד שאם מידת הביטחון בדרגה גבוהה אז הובטח שאני פורע⁴.

פירוש ד' בהכל לפי הענין: לשון הגמ' "לוו עלי וכו' וקדשו קדושת היום וכו' ואני פורע". וצ"ב מה זה וקדשו קדושת היום ובפשוטו הכוונה לעשות קידוש וכך פירש המאירי.

וצ"ב מה ההו"א הרי פשוט שצריך לעשות קידוש ועוד קשה מה זה קשור להלוואה לצורך סעודת שבת ומובא מהמאירי שרק לצורך קידוש ילווה, אבל במשנ"ב שגם בשביל דגים וכו' ילווה. ובמהרש"א כתב בזה"ל "ודאמר בענין זה וקדשו קדושת היום לכבודו אין לו מקום כאן ו"ל דרמזו כאן דין דקידוש היום הוא קודם לכבוד היום".

והנראה בזה שכיון שהמקור של לוו עלי ואני פורע פירשה הגמ' שהוא מהפסוק "חדות ד' היא מעוזכם" ואיך רואים זאת בפסוק? פירש"י בזה"ל "חדות ה' - שמחה שאתם עושים בשביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא תעזור לכם לשלם הקפותיכם ומלוותיכם שתלוו בשבילה" עכ"ל רש"י. ומבואר מרש"י שדוקא שהאדם בחדוה ובשמחה בשביל הקב"ה יש לו הבטחה שהקב"ה יפרע אבל כשהאדם בחדוה ובשמחה בשביל הבטן שלו או בשביל האורחים שלו אין לו הבטחה שהקב"ה יפרע את הלוואותיו.

ומעתה יתכן לומר על דרך הדרש שזה הפשט בקדשו קדושת היום שתנהגו בקדושה "פקודי ד' ישרים משמחי לב", "חדות ד' היא מעוזכם" לאפוקי חדות כריסו, (וכמו שכתב הרמב"ם שמי שאינו מאכיל לעניים הרי זו שמחת כריסו עכ"ל הרמב"ם), אם עונג בשביל שבת ובשביל הקב"ה אז הקב"ה יפרע אבל אם עונג בשביל הבטן שלו או בשביל האורחים שלו, אז זה לא עומד בתנאי של וקדשו קדושת היום.

והנה אף שלא זה הפשט ב"וקדשו קדושת היום", כי המהרש"א ומאירי פרשו שהכוונה לקידוש אבל וודאי שה הפשט ברש"י שדוקא שמחה בשביל הקב"ה, הקב"ה יפרע הלוואותיו.

ויתכן לדרוש בדרך אפשר שאולי זה כוונת השעה"צ הכל לפי הענין, שאם לווה בשביל הקב"ה אז צריך ללוות וה' ישלם אבל אם לווה בשביל הבטן שלו או בשביל האורחים שלו אז לא ילווה אלא אם כן הוא משער שיהיה לו במה לפרוע.

שה"דאי לאו הכי" הולך על "אין יכול להשיג ללוות", ואז מדויק כהגר"א. שגם אם אין לו מהיכן להחזיר את ההלוואה כן ילווה.

קושיא ב' - המקורות של המשנ"ב, בשער הצינון, גם משלבים את הגר"א והגר"א בחדא מחתא.

המקורות של משנ"ב ס"ק ג': בשעה"צ ס"ק י"א - "הגהות אשר"י בפרק ב' דביצה". בשעה"צ ס"ק י"ב "כן משמע מהגר"א", וקשה שכבר נתבאר שההגהות אשר"י והגר"א נחלקו מחלוקת קיצונית, ולא שייך לצרפם יחד.

קושיא ג' - שהשעה"צ התחיל עם דברי הגר"א והב"ח שאם יכול להשיג ממי ללוות ילווה, ובשעה"צ סיים שלא ילווה אא"כ הוא משער שיהיה לו במה לפרוע.

זה לשון תחילת השעה"צ: "כן משמע מהגר"א וכן כתב הב"ח דאם יכול להשיג ממי ללוות צריך ללוות ויבטח בה' שהוא יעזרנו לשלם לו" עכ"ל תחילת השעה"צ. וכוונתו, לב"ח שפירש מה שנסתפק הטור על עצמו אם הוא בכלל עשה שבתך חול, שמצד אחד שמא לא תשיג ידו לפרוע ההלוואה, ומצד שני אולי שיבטח בקב"ה שישגי ידו לשלם, והטור פשט לעצמו ופסק לעצמו ש"צריך אדם לכבד השבת על ידי הלוואה מאחרים וכו' ", עכ"ל הב"ח. והוא מפורש כהגר"א שמותר לקחת הלוואה גם אם אינו יודע מהיכן להחזיר, כי לפי הגהות אשר"י אסור ללוות אם אין לו לפרוע אלא א"כ יטול מהצדקה.

זה לשון סוף השעה"צ: "ובעטרת זקנים משמע דלא ילווה אלא אם כן הוא משער שיהיה לו במה לפרוע" וכוונתו לעטרת זקנים שכתב "ולא אמרו עשה שבתך חול אלא למי שאין לו אלא מה שנותנין לו מן הצדקה וכו' אבל אם אפשר לו צריך לכבד השבת כפי יכולתו, מכל מקום לא ילווה אלא אם כן יש לו לפרוע ויזכה להתעשר כמשאחז"ל, עשירים במה הם זוכים להתעשר, מפני שמכבדים השבת, ש"מ שצריך לכבד השבת קודם שיתעשר ", עכ"ל העטרת זקנים, והוא מפורש כהגהות אשר"י, כי לפי הגר"א אם יש לו ממי ללוות מותר וצריך ללוות אפילו אין לו במה לפרוע.

התשובה לג' השאלות שהכול לפי הענין

התשובה לג' השאלות האלו, שהשעה"צ סיים "ונראה דהכל לפי הענין", דהיינו שהמשנ"ב פסק פשרה בין הגר"א להגהות אשר"י שתלוי לפי הענין, (בבחינת מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי) וממילא מיושב שאפשר לצרף את השיטות יחדיו.

יש לבאר ד' פירושים מה יוצא למעשה ממה שפסק המשנ"ב בשעה"צ שהכל לפי הענין.

פירוש א' בהכל לפי הענין: אם ספק אם יהיה לו מהיכן להחזיר צריך ללוות ואם וודאי שלא יהיה לו מהיכן להחזיר לא ילווה.

פירוש ב' בהכל לפי הענין כפי שהביאו מהגר"נ קרליץ בספר חוט שני³: וז"ל החוט שני "המשנ"ב למד, אף שהיא מחלוקת קיצונית אם הותר ללוות לכבוד שבת כשאין לו ממה לפרוע ואין לו משכון, שלגר"א מותר ולהגהות אשר"י אסור, אבל כו"ע לא פליגי שאין לילך בזה דרך גוזמא. אפילו להגהות אשר"י שאם יש לו משכון מותר ללוות, אבל אסור ללוות כדי לעשות סעודת שבת כסעודת שלמה בשעתו אם אין זה כפי ממונו ויכולתו. ואפילו לגר"א שאם מוצא ממי ללוות ילווה, אבל הכל לפי

³ חוט שני ח"א פ"א סק"ב

⁴ והאירני הרב יהודה בלומנטל שכע"ז בבית הלוי ריש פרשת ויגש שכפי מדרגת הביטחון יכול למעט בהשתדלות ויש להוסיף שכע"ז כתבו הגר"א והחזו"א ועוד שככל שהאדם בדרגת ביטחון יותר גבוהה יכול למעט בהשתדלות (העתיק בספר יסודות נאמנים להגר"ש ווינטרוב)

תכלס', זה האינטרס שלך!

שדרשו חז"ל 'והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפילתי' שגם הוא ית' מתפלל כביכול ואומר 'יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי'.⁵ ושלימות התפילה שלנו היא כשהיא מתחברת עם התפילה של הקב"ה, והרצון שלנו מתחבר עם רצונו של הקב"ה, בבחינת 'עשה רצונו כרצונך' (אבות ב, ד). וזה תפילה בדרגה של 'הקטורת' שנכנסת לפני ולפנים למקום התורה. זאת אומרת שהתורה שלנו שזה רצונו והתפילה שלו ית' נעשית התפילה שלנו, שיש חיבור רצון ברצון. והדברים עמוקים (ראה באר הגולה למהר"ל).

יהי רצון

רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, מגלה לנו על מחזה נורא שחזה ביום הכיפורים בקודש הקדשים: 'פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים... ואמר לי (הקב"ה), 'שמעאל בני, ברכני! אמרתי לו: 'יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מידותיך ותתנהג עם בניך במידת הרחמים ותכנס להם לפני משורת הדין, ונענע לי בראשו (ברכות ז).

רבי ישמעאל כהן גדול התפלל על מה שהקב"ה מתפלל! כי בקודש הקדשים מתגלית ההתחברות של רצון ברצון. עומק רצונו בכל מצוה ומצוה היא שיכבשו את רחמי את כעסו ויגולו רחמי על עמו להיטיב איתנו עד בלי די. זהו העומק של כל דיבור בתורה שמתגלה בקודש הקדשים בין הכרובים.

ור' ישמעאל כהן גדול ביום הקדוש נכנס לקודש הקדשים עם הקטורת, ששם מתגלה הקשר העמוק (המהר"ל אומר ש'קטורת' הוא מלשון 'קשר'), שגם התפילה שלנו מתחברת לתפילה שלו ית'. שרצונו הוא רצונו. ומה שנקרא אצלינו 'תורה' שזה בעצם 'תפילה' שלו ית', הופך להיות התפילה שלנו.

תפילה כזו שיוורת לעומק הנפש, ומגלה מה ש'גלוי וידוע לפניך', בחינת קודש הקדשים לפני ולפנים, יש בכוחה לעצור את המלאך המות ולהתגבר על הכוח של המן.

וכי ידיו של משה עושות מלחמה

הצלת ישראל בנס פורים היתה מכח התפילה שהיו גוברים בזה על עמלק בתפילה. וכבר יצחק אבינו אמר 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשו' (בראשית כו, כב) ודרשו רבותינו ז"ל כי אם אין קול קול יעקב הידיים ידי עשו אבל אם קול קול יעקב אין שולטים ידי עשו (ב"ר, סה טז).

וכן במלחמה הראשונה נגד עמלק היינו מנצחים ע"י הקול של תפילה. כמו שמבואר בדברי רבותינו (במסכת ראש השנה פרק ג): 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל' (שמות י"ז) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים, ע"כ.

וכך בתרגום אונקלוס (שם) כתוב: כאשר ירים ידו בצלו וגו' שהרים את ידיו בתפילה, וככה גברו ישראל. והרי לך כי התפילה הוא נצחן של עמלק, וזהו עניין המגילה, כאשר תבין הדברים עמוקים מאוד.

ולכן הפסוק 'מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו' (דברים ד, ז) זה אחד מהדרכים לפתוח בו כהקדמה למגילת אסתר.⁶

אמנם לא מדובר על תפילה רגילה, אלא תפילה בבחינת 'קטורת' שנכנסת לפני ולפנים. כי ה'קטורת' מורה על קשר פנימי, על השתפכות הנפש בהתחברות רצון ברצון.

מרדכי

המן מן התורה מנין? היכן יודעים שגם רשע כמו המן מרומז בתורה הקדושה. אמרו רבותינו ז"ל כי הוא מרומז בפרשה העוסקת בעץ הדעת. לאחר האכילה מעץ הדעת אשר הביאה מיתה לעולם, שאל הקב"ה את אדם הראשון 'הֲמֵן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵבְלֹתִי אֶכֶל מִמֶּנּוּ אֲכַלְתָּ?!' (בראשית ג, יא). אמירת 'הֲמֵן הָעֵץ' מרמזת על המן הרשע אשר גם הוא היה עומד להרוג ולאבד מיום שנברא. עצם זה שיש לו רמז בתורה מורה על כוחו הגדול. כי היה לו כוחות על טבעיים.⁵

הגמרא ממשכה: מרדכי מן התורה מנין? כי אם יש רמז להמן בתורה ודאי יש רמז לכוח שכנגדו. אמרו רבותינו ז"ל כי הוא מרומז בפרשת הקטורת שכתוב בה 'וְאֵתָהּ קָח לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מֵרֹר' (שמות ל, כג). אונקלוס מתרגם אותה ל'מירא דכיא'. זה הרמז למרדכי בתורה (ראה חולין קלט:).

המהר"ל מבאר כי הקטורת היא הכוח כנגד המן שהיא מצילה ממיתה ומן המגיפה וממלאך המות, כמו שמצאנו אצל אהרן הכהן שבכח הקטורת עצר את מלאך המות ונעצרה המגיפה שהשתוללה בישראל. וכן מרדכי שהוא נרמז בלשון 'בשמים ראש, מר דרור' שהוא ההיפך מהמן שכוחו במזל מאדים, ויונק כוחו משרו של עשיו שהוא השטן והוא המלאך המות. ויש למרדכי את הכוח של הקטורת לעצור את המן, ולהביא חיים לעולם (ראה אור חדש בהקדמה).

ועלינו להבין מהו כוחה של הקטורת ואיך בזה התגברנו על כוח עמלק בזמן מרדכי ואסתר.

אסתר

מבאר המהר"ל: כי באותן ימים היתה הסתרה שבתוך הסתרה כמו שכתוב 'ואנכי הסתר אסתיר' (דברים לא, יח) והיינו צריכים תפילות שיכנסו למקום נסתר ונעלם, לפני ולפנים לפני בורא כל העולמים. ולא היה ראוי להיות גואל אלא 'אסתר', שמורה שמה על גודל הצניעות ומדריגה נסתרת בלתי נגלה, שהגיעה תפילתה ג"כ אל מקום עלין הנסתר ושם יש בטול לכוח המן...

וכן מרדכי שנרמז אצל הקטורת מורה על ההסתרה כי הקטורת היו מקטירים אותו לפני ולפנים ביום כיפור... והדברים האלו עמוקים מאוד ואי אפשר לפרש יותר. עכת"ה.

תפילה

הגר"א מבאר כי הקטורת שמביאה ריח ניחוח לה' מורה על כוח התפילה. שהרי כתוב 'איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני' (אסתר ב, ה).

ורבותינו ז"ל דרשו: בן יאיר, שהאיר עיני ישראל בתפלתו, בן שמעי, ששמע הקדוש ברוך הוא את תפלתו, בן קיש, שהקיש ופתח לו הקדוש ברוך הוא.

והקשה הגר"א למה הגמרא דורשת הכל בענין התפילה ולא בתורה, לומר שהאיר עיני ישראל בתורה והשמיע לנו דברי תורה וכו'? אלא מפני שמרדכי מרומז בתורה בפרשת הקטורת 'מור דרור', שיש בה חוש הריח, וזה מורה על ענין התפילה ע"ש.

לפני ולפנים

וכיון שהקטורת נקטרת לפני ולפנים במקום בו מונח הארון ולוחות הברית, זה מרמז על תפילה מיוחדת במינה. כי התורה זהו רצון של הקב"ה והתפילה זה הרצון שלנו. אמנם האמת היא, שרצונו ית' מצדו זה התפילה שלו.

יש פנים יותר פנימיים בתורה שהקב"ה מגלה עומק כוונתו ורצונו, ובבית המקדש פנים אלו בתורה מתגלות בצורת 'תפילה' שלו ית'. כמו

⁵ כך מספרים על היטלר ימ"ש, שהיתה לו הצלחה על טבעית רח"ל.
⁶ כמבואר בגמ' מגילה (דף י:) רב מותנא פתח פיתחא להאי פרשתא מהכא.

איך 'להסתדר' עם האינטרסים של הקב"ה בלי שזה יתהפך להיות האינטרס האישי שלנו. לא ולא. אלא תורה היא 'רצונו יתברך' והתחברות אליה נותנת לנו את האפשרות להתחבר אליו ית' ולהדבק ברצונו שזה יהיה רצונו (ראה דרך ה' לרמח"ל חלק ד כעין זה). שיש בתוך התורה אור שהוא הקב"ה, ה' אורי, שהוא שורש התורה, ואנו מתחברים אל האור הזה.

בפורים הגענו להכרה באור הזה שבתורה. ליהודים היתה אורה. אורה זו תורה. מתוך לימוד התורה בדביקות, אדם מתרומם להשתוקק לאלוקיו, הוא מתנתק מתאוות העולם, ומידות רעות ומתמלא שמחה. אין זה מחיקת הרצון שלנו, אלא התמזגות רצונו ברצון שלו ית'. והדברים עמוקים.

וכשרצון ה' מתמזג עם הרצון של האדם עצמו, נעשה חיבור של תורה ותפילה, שנעשה מהתורה של ה' השתוקקות שלו, וזה ענין הקטורת הנכנס לפני ולפנים לריח ניחוח לה'. נורא נוראות. הפלא ופלא.

יודעים אנו שהוא נמצא איתנו בצער שלנו, והוא 'בצד שלנו'. אין סיבה להגן על מקומנו, אין סיבה להשאיר מקום בלב ששומר מרחק, אין סיבה לא לתת אימון מלא ולקבל עול מלכות שמים בלב שלם כי אנו לא מוותרים כלום, שיש 'קטורת' וקשר וחיבור רצון ברצון. **כי תכלס', זה האינטרס שלנו!**

עץ החיים

המן מרומז בעץ הדעת. וכל כמה שהאדם חי חיים כפולים, ושומר מרחק מלהתמזג רצונו עם רצון ה', הוא נמצא במצב של סכנה. כי כל ניסיון קטן יכול לבלבל אותו. ואם הוא לא זכה, אז גם הלימוד התורה שלו נעשה סם המות בשבילו רח"ל.

בפורים הגענו למסקנא שאנחנו לא רוצים חיים כפולים. די! נמאס כבר! כי בזה יש כוח לעמלק להתגבר. חיים כפולים הוא העץ הדעת טוב ורע' ובוהו המן יש לו אחיזה. המן מן התורה מנין, מן העץ...

הדרך לנצח את עמלק היא להתחבר לעץ החיים. מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבבנו לאבינו שבשמים. נכנסים לפני ולפנים אם הקטורת, עם הקשר שלנו שמתחבר רצון שלנו עם רצונו.

חלבנה

אף שדברנו על דרגות גבוהות מאוד, ויכול אדם לומר כי דרגא זו היא שייכת רק לגדולי הדור, וכלפי עצמו אומר, 'לב יודע מרת נפשו...'. אמנם יש להתבונן כי אחד מסמני הקטורת היה ה'חלבנה'. ואומר רש"י שזה בושם שריחו רע ובכל זאת מנאה הכתוב בין סמני הקטורת, ללמדנו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניות ותפילותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמהם (רש"י שמות ל, לד).

ורבותינו אמרו: כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סמני קטורת (כריתות ו).

מסביר המהר"ל שיש מעלה של הבעל תשובה מעל הצדיק בזה שהוא מתגבר על יצרו, ודבר זה מועיל לתענית מאוד, כי כאשר הוא מכניע את עצמו ומתגבר על יצרו זה כמו קטורת בבחינת הדודאים נתנו ריח, זהו 'תענית גמור' והכנעה גמורה. וכשהוא מצטרף עם האחרים בתענית, זה מועיל להתגבר על המקטרגים (חידושי אגדות שם).

ולכן אף אם אדם חושב על עצמו כמו חלבנה, עליו לדעת כי ברגע שהוא מצטרף לאחרים, הוא משלים את כל הקטורת באופן שגם צדיקים גמורים לא יכולים⁷.

וכמו שמרדכי מרומז בתורה, כן כל אחד ואחד מאתנו מרומזים בתורה, זה ב'מור דרור', וזה בחלבנה.

ביחד נסתכל כלפי מעלה נתעלה מעל הצער האישי שלנו ונשעבד את ליבנו לאבינו שבשמים. וייעשו כולם אגודה אחת להתחבר לרצונו יתברך בלבב שלם. וזהו הניצחון האמיתי, ה' יזכינו.

מסתכלים כלפי מעלה

ר' חיים מואלוז'ין, בעל ה'נפש החיים' מגלה נסתרות בתפילה המיוחדת שהיתה בכוחה לנצח את עמלק במלחמה הראשונה. שעל ידי 'ידיו של משה' כלל ישראל הסתכלו כלפי מעלה. מעבר לצערם האישי, הם הסתכלו על הצער של מעלה. כי כל פעם שיהודי סובל, השכינה מצטערת עמו. ואם יהודי יכול להתרומם בתוך הצרה האישית שלו ולהבין כי הקב"ה נמצא איתו בתוך אותה צרה וגם הוא מצטער איתו. השכינה שומעת קול דממה דקה שנוהמת כיונה בתוך לבו של אדם והיא ובוכה יחד אתו. ואם יהודי מסתכל כלפי מעלה על צער השכינה ואכפת לו הצער של מעלה, יש בזה כח מיוחד לתקן הדינים בשרשם ולנצח את עמלק כלשון הנפש החיים: 'והן הן הגבורות קדושות כדרכו יתברך שמו להמתיק מר במר. והוא תיקון המידות בשרשן' עכ"ל.

ידיו אמונה

ידיו של משה כשהם פרושות למעלה בתפילה יש בהם עומק מיוחד. שהרי משה רבינו הוא התורה, וכשהוא פורש ידיו בתפילה זה מורה על חיבור נפלא של תורה ותפילה יחד כמו הקטורת שנכנסת לפני ולפנים למקום התורה.

התורה מתפללת בבחינת 'תורה הקדושה התחנני בבקשה'.

הידיים מורים על המוכנות לעשות ולהתמסר לגמרי למען ה' בבחינת 'נעשה ונשמע' המוכנות לעשות למען ה', גם בלי הבנת השכל. הידיים עולים מעל הראש התחברות פנימי 'רצון ברצון' מעל הבנת השכל. רצונו הפנימי מתחבר לרצון הפנימי של הקב"ה. זהו הכוח של הקטורת שנכנסת לפני ולפנים, שהיא ממתקת את הדינים בשרשם וגוברת על כוח השטן וכוח המיתה בעולם.

תיאור חי מהחזון איש

ויודע המעשה שהיה עם ה'חזון איש', בתקופה בה השתמשו בגג ביתו כבית הכנסת, ושני בחורים ישבו שם ולמדו בחברותא. והנה החזון איש עלה לגג ביתו לפי תומו וראה שני בחורים אלו מתבטלים... קרא להם החזון איש בחיבה גדולה ואמר להם דברי חיזוק שלא להפסיק באמצע הלימוד וכך אמר להם:

'מתיקות התורה, כמה גדולה היא נעימות התורה, ואי אפשר להשיג את זה, ואפילו לצייר מהו התענוג הרוחני הזה, רק אחר שקיידה של שלוש וארבע שעות ברציפות בלא הפסקה...'

'ק"ו אחר חמש שעות כמה רוממות! איך אפשר למי שיש לו את האפשרות הזאת להפסיק את הרציפות ולהפסיק בידיים נועם כזה, כמו קדירה המתבשלת להוריד מן האש ליתן להתקרר ואחר כך להשיבה. המשיך החזון איש ואמר:

ואחר שש שעות של לימוד שוכח האדם מכל העולם וענייניו ומתדבק בדברים רוחניים...'

כאשר סיפרו זאת השנים, אמרו בהשתוממות כיצד החזון איש תיאר זאת בעיניים בורקות ותנועות ידיים למעלה כאילו מתנתק הוא מכל הסובב...

והמשיך החזון איש: *'ואחר שבע שעות האדם מרגיש קרוב להקב"ה ואין לו מהנאות העולם כלום ומתמלא שמחה...'*

ואחר שמונה שעות אפילו לא נופלת בלבו מחשבה של תאוות וחומריות וכולו משתוקק לאלוקיו...'

ואחר תשע שעות כולו קדוש למעלה למעלה...'

ואחר עשר שעות עין לא ראתה, אין לתאר ואין מילים לבטא את מצבו ורגשותיו.

צמרמורת חדה עברה בקרב השניים לשמע דברים נוראים כאלו (מובא 'במעשה איש' חלק ד עמוד 68).

ואף שדברים אלו מופלגים ביותר, מ"מ כדאי הסיפור הזה להראות לנו מהי התורה. אין זה ידיעות והוראות אשר נשארות במוח לבד כדי לדעת

⁷ ואמר מו"ר ר' יונתן דיויד שליט"א בעידן חדודתא בשעת משתה פורים, כי מה שחז"ל אמרו 'חייב איניש לבסומי בפוריא', יש גם משמעות ב'לבסומי' לעינין הבושם, לריח טוב. כשיעקב אבינו נכנס לאביו עם בגד של עשוי שהיה משל עורות עזים ויש להם ריח רע בכל זאת היה לו ריח של גן עדן. כי בסופו של דבר גם המן (זרעו של עשוי) הוא מרומז בעץ הדעת, וזה היה בגן עדן. כי יש מצב להוציא הריח טוב מעורות עזים (ע"י תשובה מאהבה) שהכל יתהפך לטובה. והדברים עמוקים.

בית המקדש כלי לחבור עם ישראל

השקל לנשא ולהרים את ראש בני ישראל כולם. וכמו כן מצינו בחז"ל לשון דומה על זה (מדרש תנחומא עה"פ) אמר לו הקב"ה חייך שכשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן מנין ממה שקראו בענין וידבר ה' אל משה לאמר כי תשא את ראש וכו', דצ"ב מהו לשון זקיפה הרי הוא בסך הכל מונה אותם. אלא שכאמור במניה זו התגלה לכל אחד מהם שהם חלק בלתי נפרד מהדבר הגדול והעצום שנקרא "כלל ישראל", ועל ידי הכרה זו נזקף ראשן וקיבלו ידיעה בגודל רוממתם ומעלתם.

ד. ועוד ניתן להעמיק ולגלות יסוד זה מעוד פרט מענייני המקדש: שהנה על גבי ליבו של האדם הגדול ביותר, הכהן גדול, נמצא החושן. אשר הוא מאגד ומחבר את כל השבטים כולם, דבחושן זה אף שיש שנים עשר אבנים, אך הם מחוברים כולם על ידי החושן ליציקה אחת. והצורה שבה הקב"ה מתגלה לעולמנו היא ע"י האורים ותומים – היינו על ידי צירוף האותיות של כל השבטים כולם יחד, ואם כבר חסר אף שבט [אבן] אחד כבר אין הקב"ה מדבר עמו ע"י האורים ותומים. חזינן שאף שאכן עמ"י מחולקים לשניים עשר שבטים, אך אדרבא הצורה שבה הקב"ה מדבר עימנו היא דווקא על ידי התחברות כולם על גבי החושן במקום החיבור – בית המקדש, וכך נוצר ההתקשרות לריבוננו של עולם.

וכמו"כ מצאנו שהזמן שזכה אהרון לחושן זה, היה כשאמר הקב"ה למשה רבנו (ד יד) הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבבו. ופרש"י: וראך ושמח בלבבו, לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה, ומשם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב.

חזינן שכשאהרון לא הקפיד אלא שמח על הצלחת משה ריבנו ולא הגיע לקנאה ושנאה ח"ו, אז זכה לחושן זה [עדי], והדברים מתבארים נפלא, שכיוון שמבואר שהחושן הוא הסמל והסימן לאחדות עמ"י ללא קנאה ושנאה, ממילא כשאהרון עמד בנסיון קשה זה בראותו שאחיו הקטן ממנו עולה לגדולה ובכך זאת לא הקפיד כלל אלא שמח, ממילא יכל לזכות בנשיאת חושן זה על הלב, כי מי מתאים יותר מאהרון שהיה אוהב שלום ורודף שלום, לנשיאת החושן יחד עם כל תפקיד הכהן גדול שהיה כנ"ל המאחד ומחבר את כלל ישראל.

ה. והנה, על פי יסוד זה שבית המקדש הוא המאחד ומחבר את כלל ישראל, מבואר נפלא ג"כ דברי הגמ' בגיטין (צ ע"ב) אמר ר' אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה וכו'.

וצ"ב מה עניין המזבח לגירושין, למה דווקא הוא ננקט כדוגמא לבכייה על הגירושין?

ולאמור, מבואר היטיב, מפני שהמזבח הוא כלי החיבור הגדול, שמחבר ומאחד את עמ"י כולם כשהוא השליח של כולם יחד להבאת קורבנותיהם. ועל כן מובן מאד עניין בכייתו כשיש גירושין ופירוד בעם ישראל, שזה ההיפך מהחיבור והאיחוד.

ו. וזה הביאור בברכה שברכו משמר הנכנס למשמר היוצא "מי ששכן את שמו בבית הזה, הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלוש וריעות, שזה עומק הקשר והעניין של בית המקדש בו השרה ה' אשר שמו שלום את שכינתו, כאמור.

א. הנה בעם ישראל היה שניים עשר שבטים, אשר לכל שבט היה מהות ודרך מיוחדת ושונה בעבודת ה', ונשאלת השאלה למה א"כ היה בית המקדש אחד לכולם יחד? לא היה מתאים יותר שלכל שבט יהיה בית המקדש מיוחד, מזבח מיוחד וכהן מיוחד העובד רק בשבילם?

ועיין במהר"ל (נצח ישראל פרק ה') שמבאר נפלא שאכן זה גופא היה העניין בבית המקדש לעשות אחדות ושלוש בין כלל ישראל, שבכך שלכולם ללא יוצא מן הכלל יש שליח אחד כהן גדול, ומזבח אחד ולא היו רשאים לבנות כל אחד במה לעצמו בכך נעשים הם יחידה אחת ומתאחדים, וממילא רק כשבהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל מיד ויהי בישורון מלך.

ועל פי דבריו אלו מבאר עוד נפלא למה כשחטאו בשנאת חנינם [והשיא של כך בקמצא ובר קמצא], חרב הבית, כיוון שכאמור עניין ביהמ"ק הוא לאחד את כלל ישראל בעבודה אחת בלב שלם לה', וכשנעשה פירוד ביניהם ממילא אי אפשר להמשיך ומיד נחרב.

ב. ונראה להרחיב ולבאר עוד ע"פ יסודו כמה תמיהות ועניינים:

דהנה בסדר פרשיות התורה מצינו שהיה מתן תורה פרשת משפטים שם מפורטים דיני בין אדם לחברו ולאחמ"כ פרשיות בניית המשכן, והדבר מתמיה מאחר שמבואר בחז"ל שמתן תורה היה כחתונה של כנסת ישראל עם התורה וקודשא בריך הוא וכאמרם "ביום חתונתו זה מתן תורה", ועניין המשכן הוא ככניסה לחופה ולבית וכדכתיב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", וכדאיתא במדרש (הובא ברש"י במדבר ז א): יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה. למה א"כ הפסיקה התורה בין לבין בתוך רגעי השיא ממש, פרשיות ארוכות מענייני בין אדם לחברו?

ולפי דברי המהר"ל האמורים מתבאר נפלא, שאכן עניין ומעלת הכניסה לחופה בבית המקדש הוא יכול להגיע רק לאחר שיש אחדות ושלוש, מאחר שזה גופא חלק מעניין ומטרת המשכן לאחד ולחבר בין כלל ישראל בלב אחד לעבודו יחד, לכן דקדקה התורה והכניסה כעין תנאי לפני פרשיות המשכן והרחיבה בדקדוק במצוות שבין אדם לחברו.

ג. וביותר מתבאר עפ"ז עניין מחצית השקל, דהנה התורה ציוותה שכל אחד יביא מחצית השקל וממנו נעשו האדנים, ורבים תמהו למה דווקא ציוותה התורה להביא דווקא חצי ולא שלם, ועוד קשה למה זה הלך דווקא לאדנים. ומתבאר נפלא שכיוון שעניין בניית המשכן צריך להגיע מכל עמ"י יחד, שכשכל אחד מביא את ה"חלק" שלו וכך נוצרת "שלמות" על כן זה מתבטא הכי נפלא כשכל אחד מביא דווקא 'חצי' כי חצי זה הסמל והדוגמא של "חלק" ובזה כל אחד מרגיש שהוא תורם את חלקו לצורך השלמות הנכספת שנוצרת על ידי כולם, ולכן זה הלך דווקא לאדנים שהם יסודות המשכן, להורות שעניין זה הוא יסודות המשכן ועבודתו. ועל מחצית השקל זה אמרה תורה (ל טז) וְנָתַתָּה אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֱהָל מוֹעֵד" כי אף שהם מגיעים ליסוד, אך הם 'על' העבודה כולה היינו יסוד ועניין העבודה כולה.

ועוד נראה לבאר את הסיבה שזה הלך לאדנים דווקא, כי הרי האדנים הם אלו שהיו אחראים לחיבור המשכן כולו שהם כל אחד איגד וחבר בין שני קרשים, וכך נוצר חיבור של הקרשים כולם, ולכן עניין זה שמרומז בו החיבור הוא המתאים ביותר לחבר גם את כלל ישראל בעשייתו מתרומת כולם.

וא"כ מבואר לפי זה הלשון כי תשא את ראש בני ישראל ונתנו וכו' לשון נשיאה והתרוממות, כי בכוח ידיעה והכרה זו שנתגלית על ידי המחצית

בענין קדושת הכיור

לפמש"כ בדעת הרמב"ן ובדעת הרמב"ם יל"ע עדיין אם הוא כלי גמור שיעכב את המקדש אפילו אם יש מצוה בו דווקא יותר מכל כ"ש וע"י אבי עזרי רפ"ח מביה"ב]

ד. י"ל שלכן לא התחדש דין קידוש בכנו

ובזה יש לבאר משה"ק במנ"ח שם למה א"א לקדש בכנו ויליף מקרא שא"א לקדש בו, וקשה הרי תיפו"ל משאר כלי שרת שיכולין לקדש בהם, וכ' שע"כ שזה גזיה"כ שא"א לקדש בו, אבל לפמש"כ בדעת הרמב"ן י"ל שקידוש של הכיור אינו כמו כ"ש רגיל אלא קדושה מיוחדת של כיור לקדש ולכן בקדושת כיור א"א לקדש בכנו [וא"י לקדש מדין כ"ש כיון שקדוש בקדושת כיור שהיא קדושה אחרת] וע"ע בזבח תודה שם שכ' בעוד אופנים ליישב למה אינו מקדש.

ה. בזה מבואר גם שלא היו קידוש רגיל כמו כל כ"ש

והנה עוד יש לברר איזה נפ"מ יש בין קידוש הכיור לקידוש של הכ"ש והנה מצינו שהקדושה של המים שמתקדשים ע"י הכיור אין בהם מעילה שיוצא לחולין כמש"כ במשך חכמה פ' פקודי וכן בספר נתיבות הקודש זבחים כ. בשם הגרי"ז שנקטו שאין מעילה כיון שכל עניינם לשימוש הדיוט לנקיות הידים, וא"כ אין בהם כ"כ קדושה שיהיה מעילה, וצ"ע אם חל ע"י קידוש כלי מדעת כמו שקי"ל שכ"ש אין מקדשין אלא מדעת או שחל מאליו ולא ידוע שצריך לקדש כל יום את המים של ההכיור [גם ציינו שביורו פ"ג דיומא איכא מ"ד שמי כיור הם מי מעין ובודאי לא שייך שקידשו את המים שנכנסו כל הזמן לכיור וצ"ע].

ויכתב עפמש"כ בחידושי הר"ן בבא בתרא עט א פירש רשב"ם ז"ל לפי שאין חצר הקדש קונה דחצר משום יד איתרבאי ואין יד להקדש ואחרים פירשו דאפילו אם תמצא לומר דחצר הקדש קונה אין מעילה בקנייתה דבמאי דקדיש ממילא ליכא מעילה עכ"ל, וא"כ משמע שלקידוש מאליו יכול לחול רק קדושה קלושה בלי מעילה אבל קידוש כלי גמור צריך רק מדעת א"כ אפשר שה"ה גם לענין קדוה"ג קלושה של מי כיור סגי גם בהכי.

ומעתה יתכן לומר שכ"ז רק בכיור עצמו שהוא דינו לקדש קדושה פחותה כזו שאין לה מעילה משום כך חל מאליו שכך דין הקדושה שלה לחול בכזה קידוש, אבל כ"ש רגיל שלא התחדש הקידוש הזה, א"כ כן הדר דינא שצריך קידוש רגיל כמו כל כ"ש שמקדשין רק מדעת, ובלא"ה צריך לומר כן כיון שכלי רגיל מקדש הרי קדושה גמורה ואפי' חולין או שאינו מקדש כלל [ונחלקו בזה האח' אם כ"ש מקדש חולין] א"כ בשביל שיחול קידוש המסוים של מי כיור צריך לכיון עליו כן משא"כ בכיור שחל מאליו כמו שעומד לקדש כן ודו"ק.

ו. למה דווקא ע"י מי הכיור נעשה שלום בין איש לאשתו

והנה יל"ע למה אי' בחז"ל שת"ח מרבים שלו' בעולם הרי גם ע"ה יכולים להרבות שלום בעולם ולחיות ביניהם בשלו' אהבה אחווה ורעות, ויש ליישב ובהקדם מה שכתוב להלן בפרשת פקודי על המראות הצובאות שמשא לא רצה לקבל את המראות הצובאות ולכן א"ל ה' שיקבל אותם לשומם בכיור ופרש"י שם כדי לעשות שלום בין איש ואשתו ולכן משקין את האשה ממי הכיור שע"י יעשה שלו' בין איש ואשתו ויש לעיין הרי בשביל לעשות שלום לא צריכה התורה לצוות ליקח מכלי המשכן דווקא אפשר גם באופן של היתר של מים רגילים בלי למחוק את השם ובלי מי כיור דווקא ויעשה ה' נס שאם זינתה יפקעו המים את בטנה

א. הכיור התייחד בכמה דברים

הנה הכיור היה כלי מיוחד בכמה דברים בשונה משאר כלי המשכן, א, במה שלא נאמר איך לעשות אותו באיזו מידה ומשקל וכיו"ב, וברמב"ן ר"פ פקודי כ' שהיה לפי שיעור המראות שהביאו הנשים עי"ש, גם לא מוזכר שהיה לו בדים כמו שאר כלי המשכן ולא התבאר איך לקחו אותו במסעות, וכ' בזה בחזקוני כאן שהיו נושאים אותו ע"ג העגלות ובר"ח פלטיאל ר"פ נשא כ' שבני גרשון נשאוהו.

עוד מצינו בגמ' זבחים כב שאי"צ ליטול ממש מהכיור עצמו אלא יכול ליקח גם מכלי קודש אחר ומ"מ בעינן שיהיה שם שיעור של מים לד' כהנים, א"כ לפי"ו יתכן לומר שגם למ"ד שהכלי המשכן מעכבים, מ"מ הכיור עצמו ודאי אינו מעכב כיון שהוא לא צריך דווקא בכיור עצמו, אלא אפשר גם באחר וכל כ"ש מהני ביה.

ב. מחלוקת רש"י ורמב"ן אם יש מצוה לכתחילה בכיור

והנה בראשונים והרמב"ן נחלקו האם צריך לכתחילה עכ"פ כן ליטול מהכיור עצמו, שלדעת הרמב"ן ס"ל שאי"צ כלל מהכיור עצמו, אלא ודאי סגי בכלי אחר, וכן מבואר לפי גירסת השיטמ"ק בתוס' זבחים כב ד"ה קודח עי"ש, אלא שלרמב"ם והחינוך [מצ' קי] כן משמע שצריך לכתחילה ליטול מהכיור עצמו, והיינו שלכן ציוותה התורה על הכיור לומר שיש מצוה ליטול מהכיור עצמו ולא מכלי שרת אחר. ובזבח תודה זבחים כב תמה שאפילו אי נימא שיש מצוה בכיור טפי מה"ת שיהיה דין מיוחד בכיור יותר מכל כ"ש ונשאר בקושיא.

ג. ויש לבאר ביסוד"אם לכיור היה דין כלי המשכן

ונראה לבאר בזה את המחלוקת בין הראשונים להרמב"ן, שהנה יש חילוק מאד גדול בין הכיור לשאר כלי המשכן כיון שהכיור הוא רק כלי של הכשר לעבודה שמכשיר לעשות עבודה, משא"כ שאר הכלים אינם רק הכשר, אלא עושים בהם את המצוה ממש של הדלקה והנחת לחם הפנים [שזה כל הענין של עשיית הכלי ההנחה של הלחם עליו וכן ההדלקה וכן כיו"ב]

והרמב"ן לשי' בר"פ פקודי שכ' שם שהוא מכלל כלי המזבח, [עי' זבחים נט הלשון פנוי מכלים וברש"י שם שקאי על הכיור] ויש שיטות שס"ל שהוא כלי בפ"ע ואינו טפל למזבח לענין המסעות אלא נשאו אותו בפ"ע וכמש"כ לעיל, וכן הרי חזינן שקדשו אותו בפ"ע ולא יחד עם המזבח.

וא"כ מעתה י"ל דלכן ס"ל לרמב"ן שהכלי של הכיור הוא כלי כמו כל הכלים של כפיו וקערותיו שלא נאמרו עליהם תבנית ושיעורים כיון שזה רק כלי להכשר ולכן יש לו דין של כלי שרת ככל הכלים, אבל לדעת הרמב"ם ע"כ שאם היה עליו ציווי מיוחד למשה לעשות כיור א"כ בהכרח שיש עליו קדושה טפי כמו שאר כלי המשכן ומש"כ עדיפא הקידוש בו מאשר כל כ"ש [ובזה מיושבת שאלת הזב"ת למה עדיף טפי כיור והיינו בגלל שהוא כלי מכלי המשכן שיש לו יותר חשיבות ולכן ציוותה עליו התורה יותר]

וכן נמצא כאן בספורנו שמות ל יח וז"ל ועשית כיור. גם זה הכלי לא הוזכר למעלה עם שאר הכלים, כי לא היתה הכונה בו להשכיך שכינה במקדש כענין הכונה באותם הכלים כמבואר למעלה, אבל היתה הכוונה להכין את הכהנים לעבודתם..

ומאידך בחי' הגרי"ז זבחים כב תמה שכיון שהכיור הוא א' מכלי המשכן א"כ איך שיקעו אותו הרי חסר כלי אחד מן המקדש וא"ש

וכנ"ל, ה' יברך את עמו בשלום.

ז. מה הכיור ולא המזבח שמביא שלום

תו יש לברר למה דווקא הכיור נבחר לעשות שלום ולא המזבח שאי שְׁעוּשָׁה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ואולי י"ל שהנה הכיור לכאור' היה צריך להיות בחוץ כיון שהוא מנקה את הלכלוך ומקדש את הידים א"כ למה הוא נמצא בפנים בין האולם ולמזבח ע"כ שבא לרמז שהנקיון והקידוש יו"ר מהכיור הוא לא רק הכשר מצוה אלא מצוה בעצמה [ולא כמש"כ לעיל] וה"ה י"ל שהמצוה להביא שלום היא חלק ממצות השלום ולא רק לחיות בשלום גרידא אלא צריך גם לטרוח בהבאת שלום, ודו"ק.

הרב יעקב ישראל פרבר שליט"א

בדברי הגר"א בלשון לילה

יקרא 'אבות', וכן 'בכור' בכורות', 'כסא' כסאות', 'שולחן' שולחנות', וכן רבים. וא"כ היאך הוציא מזה הגר"א ז"ל ראייה דלילה הוי לשון נקבה.

ואפשר דראיית הגר"א ד'לילה' הוי לשון נקבה אינה משום דבלשון רבים נקרא לילות, אלא משום דאפשר דיקרא בב' שמות 'ליל' ו'לילה', כמו בפרשת בא (מב יב) 'ליל שימורים הוא', ד'ליל' הוא ודאי לשון זכר, וא"כ 'לילה' הוא לשון נקבה, ולכן הניח הגר"א בפשיטות ד'לילה' הוי לשון נקבה. וכמו ד'יום' הוא לשון זכר ואמנם 'יממה' היא בלשון נקבה, [ואינו משל מכוון, דיממה היינו המכלול של היום והלילה, ואילו ליל ולילה זהו היינו הך ממש], וא"כ לפי"ז א"ש דבכל מקום דמצאנו עוד תיבה נלוית ללילה אשר הוא בלשון זכר כמו 'בלילה ההוא' היינו דמתייחס אל המושג 'ליל', וא"כ עצם הענין הוא לשון זכר, ואמנם 'לילה' הוי לשון נקבה.

ואם כנים אנחנו, אפשר דיש ליתן טעם מדוע 'יום' הוא בלשון זכר ואילו 'לילה' היא בלשון נקבה וכדברי הגר"א, ומדוע לא נקראו שניהם בלשון זכר או שניהם בלשון נקבה, וגם מדוע הלילה נקרא גם בלשון ליל דהוא זכר, ואילו ליום בפנ"ע אין עוד לשון הנקרא בלשון נקבה. דהנה ראיית מובא בשם ספר הזהר (שמות כא.) דיום הוא שייך למדת החסד והלילה שייכת למדת הדין, וידוע דחסד תוכנו הוא משפיע ונותן כדוגמת הזכר ואילו מדת הדין מתכונתה היא קבלה מאת הנותן וכדוגמת הנקבה. וא"כ י"ל דתכונת ה'יום' הוא מאיר ומנהגו של עולם דביום ערים ופועלים, וא"כ אפשר דלזה יקרא 'יום' בלשון זכר להורות על תכונה זאת של הנתינה והפעולה, ואילו הלילה אשר חשוכה ומנהג העולם נח בעת זו יסמל את תכונת הנקבה אשר איננה פועלת מצידה אלא מכח קבלתה, ולכן לילה יקרא בלשון נקבה. ואמנם פעמים אשר הלילה יש בכוחה להאיר מעט בחלק מזמן החודש על ידי מילוי הלבנה, ובכל אופן ישנו מעט פעולה והשפעה בלילה וא"כ אפשר דלזאת יקרא פעמים בלשון 'ליל' דהוא זכר, ולפי"ז א"ש דבתורה מצאנו לשון זה בליל הסדר 'ליל שימורים הוא' דודאי דמתכונת לילה זה משפיעה ומאירה היא מתכונתה, ועל כן יקרא בלשון זכר.

ונראה לומר שע"כ שלא השלום עצמו הוא הענין אלא דווקא השלום שמגיע מהשראת השכינה הוא השלום האמיתי והיינו שדווקא מים שמגיעים ממקום טהור של ביהמ"ק וכ"ש הם יכולים לעשות שלום והשראת השכינה וה"נ בזה י"ל שע"ה גם אם יחיו בשלום ודעה אחידה עדיין אינו שלום גמור אלא כהסכם שלום גרידא אבל ת"ח כיון שלומדים תורה יחד שכינה ביניהם כדאי' בברכות ו ואם לא שצריכין להיות נוחין זה לזה בהלכה ואם לא אז נאמר חרב על הבדים וגו' והיינו שיש שלום מיוחד של השראת השכינה בתוך ביהמ"ד שזהו השלום אמיתי שמגיע מתוך כתלי ביהמ"ד לכן בת"ח יש בהם ריבוי שלום מיוחד יותר מכל אדם שחי בשלום עם חבריו וזה גם דוגמת איש ואשתו שהברכה שתהיה שכינה שרויה בשלום שלהם ממקום של קדושה

ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת (לא יד)

איתא במכילתא 'מחלליה מות יומת – מה ת"ל והא כבר נאמר 'כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת' (פסוק ט"ו), אלא שיכול אין לי אלא עונש על מלאכת היום ומניין עונש על מלאכת הלילה ת"ל מחלליה מות יומת'.

ולכאורה לא מבואר היאך ילפינן מלשון 'מחלליה' לרבות מלאכות הנעשות בלילה.

וביאר הנצי"ב (עמק שאלה, שאילתא נ"ד אות א'), על פי דברי הגר"א דביאר בהגדה של פסח דלשון 'לילה' היא לשון נקבה, משום דבלשון רבים אומרים 'לילות', ואילו היה לשון זכר היה נהגה בלשון 'לילים' עם י' ס' בחתימתו, ולכן דרש הגר"א את לשון ההגדה 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות'. ולפי דברי הגר"א א"ש כאן מדהתורה כתבה 'מחלליה' בלשון נקבה להורות ולכוון אף על מלאכות הלילה, עיי"ש.

והקשה התורה תמימה [אחיינו של הנצי"ב] דהיאך אפשר לומר ד'לילה' לשון נקבה היא, הא כמה וכמה מקראות לכאורה מבואר לא כך, בפרשת מקץ ונחלמה חלום בלילה אחד', ובאיוב (ה') 'הלילה אמר הורה גבר', ובאסתר (ו') 'בלילה ההוא נרדה שנת המלך'. והמבואר לפו"ר דלילה הוי לשון זכר.

וכן מצינו בעוד מקראות דלילה הוי לשון זכר, כמו 'ותשקנה את אביהן יין בלילה הוא' (בראשית יט ג), 'וירא אליו ה' בלילה ההוא' (שם כו כד), (וכן שם, לב יד, במדבר יד א), ועוד הרבה פסוקים.

והיה מקום לומר דאם יש לן ראייה מצד אחד משום התיבה הנלווית אליה כמו 'לילה ההוא' או 'לילה אחד', ומצד שני אית לן ראייה משום התיבה עצמה, והיינו דבלשון רבים הלילה נקרא 'לילות', א"כ נעדיף את הראייה משום התיבה עצמה דהיא מיניה וביה להגדיר דלילה הוי לשון נקבה, ויש איזה טעם אחר מדוע נקרא התיבה הנלווית אליה בלשון זכר.

ואמנם הא דלילה בלשון רבים נקרא לילות, לכאורה אי"ז ראייה דהוי לשון זכר, דהא 'אב' ו'אבא' ודאי דהוא לשון זכר, ובכל זאת בלשון רבים

האם מקיימים בכל שבת מאות מצוות לא תעשה שנמנעים כל רגע מלעבור עליהם?

וכדדייק לשון רש"י בקידושין בעבירה שבא לידו וכפה יצרו ולא עבר אין מצוה יתרה מזו וכן מתבאר בלשון רבינו יונה בשערי תשובה גט שכתב "אולם ימצא דרך בשכר הנוהר מעבור על מצות לא תעשה אשר השיג ישיג לשכר עושה מצוה כגון אם הוכן והזדמן דבר עבירה ליד האיש, והתאוה תאוה לדבר ערוה וכבש יצרו, כי זה מעקרי יראת השם יתברך וכן מי שהזדמן לידו להתעשר באונאה ותרמית, ואין רואה ואין יודע, והתהלך בתומו, שכרו על זה כזורע לצדקה וטורח במצוה, והביא כן מירושלמי סוף"ק דקדושין, ומהבבלי שם ומסיים "גם השכר הזה עיקרו ויסודו מצות עשה שכבש יצרו ביראת אלוקים כמו שנאמר (דברים י, כ) את ה' אלוקיך תירא" [וכן משמע משער א, מט שהסמיך לזה הגמרא ביומא פו: שבעל תשובה שניצל כגון שבא לידו נסיון זה וניצל באותה פרק וכו'].

האם המסתפר מקיים בכל פעם לא תעשה ד'בל תקיף'

וכן יש להעיר על מה שהובא מהאריז"ל שכשמסתפר יכוון לקיים מצות בל תקיף וכו' עיין כף החיים רלב, טו, ולכאורה להאמור אינו מקיים כן בכל תפירת אלא בשבא לידו רצון ותאוה להקיף ואדרבה בסתמא לא מקיים 'לא תעשה' וכיצד כתבו לכוון כן בכל פעם (אם לא לפי הסוד), וצ"ע, ואם ירצה השם בהזדמנות יתבאר ענין זה באורך.

בפרשה לא, טז 'ושמרו בני ישראל את השבת' כתב האור החיים הקדוש עוד ירצה לומר כי משונית שמירה זו מכל שאר שמירות המצוה כי שמירה זו נחשבת בגדר עשיה, והוא אומרו ושמרו וגו' לעשות הרי שלך לפניך שקורא לשמירה עשיה.

ואולי כי הטעם הוא על פי דבריהם ז"ל שאמרו (קידושין ל"ט ב) ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה והעמידוה בגמרא בבאה עבירה לידו ולא עבר ע"כ, וכמו כן ביום המקודש אין לך באה עבירה לידו של מלאכות כזה כי בכל עת מזדמנים לפניו מלאכות הרבה מהארבעים ותולדותיהם בפרטי המחובר ובפרטי הבישול ובפרטי מקח וממכר שהאדם רגיל בהם כל היום ומזדמנים באין מספר והוא נשמר מהם לזה יחשב להם כעושה מצוה.

מפשיטות לשונו נראה לכאורה דעצם זה שמזדמנים לפניו האפשרויות לעשות העברות ולא עובר הוי כעושה מצוה, ולכן כל השבת מתמלא בהרבה מצות, אבל פשיטות הגמרא לכאורה דוקא דבא תאוה ורצון לעבור על העברה וכבש יצרו ובשכר זה שהצטער נלחם וכבש מקבל שכר על היראת שמים כעושה מצוה אבל כשאין לו תאוה לעבור רק בעצם זה שמזדמן ודאי אין לו שכר כעושה מצוה.

בראשונים מתבאר דוקא שבאה לו תאוה וכבש יצרו משתכר בשמירת לא תעשה

הרב יחזקאל ברקוביץ שליט"א

מעשה (ב) שטן

לאן הם ממהרים? מה בוער להם כל כך?!

מילת המפתח לפיענוח תעלומות אלו הינו: מעשה שטן!!!

אומרים רבותינו ז"ל שהשטן, הוא יצר הרע הוא מלאך המוות, ידע שבעוד שעות ספורות ירד משה מן ההר כשהלוחות בידו. ואם כך יהיה- זהו הסוף של השטן. יותר לא ישלוט בהם המוות, עם ישראל יגיע לשלמות ("מעם לוועז"). הלוחות הראשונות מושלמות הן, מעשי ידי של הקב"ה.

על כן השטן מפעיל את כל כוחותיו בכדי למנוע זאת! אך צריך הוא שותפים שישלימו מלאכתו. לכן בנוסף לחושך ולהצגת דמותו של משה מוטל במיטה, השלימו קבוצת אנשים את השאר, הלא הם הערב רב.

בני ישראל לא השתכנעו כי משה רבינו מת, חששו הם שמעשה שטן הוא זה, על כן לא בכו ולא התאבלו (מהרש"א שבת פט.).

אך הערב רב, הלא הם ארבעים אלף גויים אשר התגיירו ויצאו עם בני ישראל ממצרים, אותם רשעים אשר לא חפץ הקב"ה לקבלם ולצרפם לעמינו, אלא שמשה ביקש עליהם רחמים וקיבלם (זה"ק), הם דרשו מנהיג חדש, ומיד!

הם שהרגו את השבעים זקנים ואת חור.

והיכן היה עם ישראל? עם ישראל שתק!!!

האם שמעתם אי פעם על יהודי שאיבד את אשתו ל"ע, ותגובתו הראשונה היתה הרמת טלפון לשדכן בבקשה שימצא לו שידוך טוב, בלי לבכות ובלי להתאבל על אשתו הראשונה! ...

יתכן שהמלך אחשורוש נהג כך כשאיבד את ושת, אך יהודי לעולם לא היה עושה או חושב לעשות כך!!

והנה בפרשת השבוע פרשת "כי תשא" למדנו על דור דעה אשר זה עתה קיבלו את התורה, וממתינים בכליון עיניים לרדתו של משה רבם אביהם ומנהיגם מן ההר, משה אשר מסר נפשו עליהם, נכנס ויצא מלפני פרעה עבורם, הוציאם ממצרים, קרע להם את הים והוריד להם את המן וכו' (עיין רש"י במדבר יג, ל).

והנה לפתע נהיה חושך, ורואים הם את משה מוטל במטה. כנראה שמת! ומה היא תגובתם? "ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים (=מנהיג. מפרשים) אשר ילכו לפנינו", תמצא לנו שידוך... אתמהה. איך יתכן שדור דעה נהג כך?!

עלינו לחקור ולגלות מה באמת קרה שם...

אם נעייין במקורות נמצא שזה לא היה הכל. זה היה הרבה יותר גרוע!

בתחילה נקהלו על השבעים זקנים ודרשו מנהיג חדש, ומשהתנגדו- קמו עליהם והרגום! גם חור שהתווכח איתם נהרג. רק אחר כך נקהלו על אהרן וכו"ל.

ועל שתיקה זו נענשו ("מעם לועז"). אמנם עיין מדרש רבה בהעלותך (כ"ו).

הגמ' (סנהדרין צז.) אומרת: "דור שבן דוד בא בו העזות תרבה ונהפכה כל התרבות למינות ואין תוכחה".

"אין בן דוד בא עד שיתמעטו התלמידים, דבר אחר- עד שתכלה פרוטה מן הכיס, דבר אחר- עד שיתייאשו מן הגאולה" (ועיין עוד סוטה מט:).

מה פשרם של סימנים אלו, מדוע יקרו הם לפני ביאת המשיח?

קשיים גשמיים- עוני, דוחק, יוקר.

קשיים רוחניים- עזות, התנכלות ללומדי התורה.

הלא אין מדובר כאן בעונש, רק בסימנים.

התשובה היא: מעשה שטן!!!

הלא חז"ל גם לימדונו כי לעתיד לבוא ישחט הקב"ה את יצר הרע, היינו יבטל את כוחו (סוכה נב. ומהרש"א שם).

כן, הפעם זה סופי, השטן קרב קיצו, והוא יודע זאת.

על כן, בטרם סיום תפקידו משתולל הוא ללא גבולות! והתוצאה: עוני, חוצפה יתרה, ועוד ועוד.

ברם, השטן אינו מסתפק בכך, זקוק הוא לשותפים נאמנים, ויש לו. הלא הם הערב רב המודרני: שלטון כופר המיצר את צעדיהם של לומדי התורה הנאמנים.

בנוסף פיתח הוא כלי נשק אטומי אשר לא קם משחית כדוגמתו: האינטרנט הפרוץ!

סימנים מובהקים הם כי הגלות קרבה לקיצה, השטן גוסס!! אל לנו להתפעל משלוות הרשעים ושאר נסיונות הזמן.

תחזיק חזק אחי היקר, כי בקרוב ממש תמצא את עצמך יושב עם בנך תחת תאנה ומספר לו "מעשה בשטן"...

הרב מיכאל מירון שליט"א

המשמעות של מזל דגים

א כפי המבואר במדרשים ובמפרשים, הראשונים מבין בעלי החיים שנבראו היו הדגים - מה המשמעות של זכות הקדימה הלזו.

ב לדעת החזקוני (בראשית ב' יט') - לכל בעלי החיים קרא אדם הראשון שמות, מלבד הדגים - למה.

ג בגמ' בחולין (כז'): מובא שדגים מותרים לאכילה בלא שחיטה, בשונה מבהמות חיות ועופות - מה הסיבה לכך.

ד בנביא יחזקאל (א' י') מבואר כי במרכבה העליונה יש ארבע דמויות: אדם - נציג האנושות, אריה - חיות, שור - בהמות, ונשר - העופות. ויש להבין מפני מה נגרע מקומם של הדגים במרכבה.

ונבאר- ידועים דברי האר"י הקדוש (ליקוטי תורה פרשת עקב) על הפסוק "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", כי בכל מזון גשמי (כבכל הבריאה כולה) ישנו חלק רוחני הנסתר מעיננו, והוא דבר ה' שמחיה אותו. וכמאמר חז"ל "בעשרה מאמרות נברא העולם". כך כשאדם אוכל מאכל כלשהו ומברך עליו כראוי, הכוחות הרוחניים הפנימיים שחבויים בו מתעוררים אף הם, כך שהנשמה ניזונת מהם בנוסף לגוף שניזון מגשמיות המאכל עצמו. אם נתבונן נראה כי הדג מחובר למים מהם נוצר, ויותר מכך רק שם הוא יכול להתקיים. בשונה משאר בעלי החיים שנוצרו מן האדמה ואינם קשורים אליה או תלויים בה. וכפי שביאר ר' עקיבא ליהודה בן גרים (ו) במשלו על השועל והדגים.

בספרים הקדושים מובא כי הדג מחובר תמיד לשורשו הרוחני, שלא כשאר בעלי החיים. נוסף על כך כתב המאור ושמש (ליקוטים ד"ה במסכת) לכל הנבראים כידוע ישנו שורש רוחני ממנו הם נבראו והשתלשלו לעולמנו. שורשו הרוחני של הדג גבוה יותר משל שאר בעלי החיים. וכן כתב הבן איש חי (שנה שניה וירא יח') הדגים נבראו מן המים שהוא הגבוה מבין ארבעת היסודות העליונים. זה מסביר לנו

בספר יצירה (הה) ישנה הקבלה בין יב' חודשי השנה ליב' המזלות. כך שמזלו של חודש אדר הוא מזל דגים. ננסה קצת להבין את משמעות הדברים.

הנה מזל דגים נכתב בלשון רבים, ולכאורה הוא היה יכול להיות כתוב בלשון יחיד כשם שרוב ככל המזלות נכתבו. ואם ישאל השואל - הרי יש לנו את המזלות מאזניים ותאומים שנכתבו בלשון רבים, אף אנו נאמר לו כי תאומים ומאזניים כל מהותם היא בשניים, לעומת זאת הדג מעצם מהותו הוא לבדו ולכשעצמו.

בקדושת לוי (שקלים ד"ה טעם) עמד על נקודה נוספת - מפני מה דווקא חודש אדר הוא החודש המעובר. והגם שמבואר בחז"ל שזה קשור לחשבון של העיבור השנה, עדיין יש להבין את המשמעות הפנימית של הדברים. וביאר שזה רומז לשבט יוסף, שכידוע תחתיו ותחת שבט לוי נכנסו מנשה ואפרים בניו, וכיון שכך חודש אדר דווקא הוא המעובר לרמז על שני שבטים שמקורם באב אחד. לפי זה נבין מפני מה דגים נכתבו בלשון רבים.

עוד היה אפשר לענות על כך בפשטות על פי המבואר בברכות (כ'). בשם ר' יוחנן שלא חשש בעצמו לעין הרע ולכן היה יושב באזור פתחי מקוואות הטהרה (כמובן באופן שאין בעיה של צניעות), כדי שילדי ישראל יצאו כמותו, כיון שהוא היה צאצא של שבט יוסף שאין עין הרע שולטת בהם. ולאחד מן הדעות בגמ' (שם) זה נלמד מן הדגים שמכוסים על ידי הים ואין עין אדם שולטת בהם, לכן הם חסינים מעין הרע. וכל העניין של עין רעה זה במקום שיש ריבוי של דברים, דהיינו מעבר לאחד הפשוט והרגיל, לכן דגים נכתבו בלשון רבים כי אינם נתונים להשפעת העין רעה.

שמדברים אנו על הדגים יש כמה דברים הדורשים בירור והבנה, ומהם נבוא בס"ד ליישב את השאלה בה פתחנו:

זו מוגדרת כהתזה דהיינו חיתוך. למשיכה זו ישנה משמעות נוספת - פעולת השחיטה מתירה את אכילת הבהמה, כיון שהיא מגלה את החלק הרוחני שבבהמה כנ"ל, ודגים ששורשם הרוחני גבוה למאוד משאר החיות אינם צריכים לעבור את התהליך של הגילוי המדובר.

ד) מה שבמרכבה העליונה אין פני דגים - כיון שדרך אותם ד' נושאי המרכבה יורד השפע לעולמות השונים ולכלל הנבראים (כמבואר במלבי"ם על יחזקאל שם). ממילא הדגים שיונקים ומקבלים את השפע משורש גבוה יותר מהמרכבה, אינם צריכים לאמצעי דרכו יקבלו את השפע. וכך התיישבו להם כל השאלות.

לענייננו, לאור האמור אפשר לומר שאם נחלק את המילה דגים (ודווקא ברבים) לשניים נקבל דג - ים. דהיינו הוא מחובר למקום החיות הגשמית (מים) והרוחנית שלו (יסוד המים העליון מקור השפע שלו) ובתמידות. וכיון שהשפע בירידתו לעולם עובר דרך המזלות כידוע, נכתב המזל בלשון רבים כרמז על כך שהדג תלוי במקור הווייתו הנעלה יותר משאר החיות.

היטב את דבריו של ר' בחיי (שמות טז' ב') שבשר הדג דק וזך יותר משאר המאכלים.

לאור הנ"ל נראה כיצד השאלות מתיישבות: **א) הסיבה שהדגים נבראו ראשונים מבין הבע"ח - כיון שהשורש הרוחני שלהם גבוה יותר ממילא טבעי הדבר שלהם זכות הקדימה.**

ב) מה שאדם הראשון לא קרא לדגים שמות - כיון ששם כידוע עניינו מהות. ממילא האותיות ד' וג' המרכיבות את המילה דג, הם הקודים הרוחניים של הבריאה הנקראת דג (מובא בשל"ה ועוד). ובוזה שאדם הראשון קרא שמות לחיות השונות, הוא קישר את החיות הנמצאות בעולמנו למציאות הרוחנית השורשית אליה הם שייכים. וכיון שהדגים נבראו ממקום יותר גבוה ונעלה, אין צורך לגלות את שורשם. כיון שככל שהנברא הוא יותר גבוה החלק הרוחני שלו פחות מוצפן.

ג) הדגים מותרים בלא שחיטה - בגמ' בחולין (ל'): מבואר ששחיטה נקראת משיכה. הכוונה לפעולת ההלוך וחזור של הסכין על צוואר הבהמה. ובשונה מחיתוך רגיל של אובייקט קשה כמו דלעת, שפעולה

הרב אשר בן חמו שליט"א

"חשך ואפלה וערבוביא"

כשעירנותו של האופה שככה קמעא, הוא מנצל את המומנט שניתן לו, ולשם כך הופך הוא את כל המגש. לקול המגש המוטל על הרצפה מתעורר האופה הזריז, ומבחיין בכלב המחוצף המתרחק לו משם בריצה קלה ומאפה טרי עודנו בין שיניו...

מהו סודו של הכלב הפיקח?

"בא השטן וערבב את העולם, והראה דמות חשך ואפלה וערבוביא, לומר ודאי מת משה" (רש"י)

יודע הוא השטן כי בחמורה שבחמורות אינו יכול להסית את האדם בקל. רק היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז והולך ועובד (שבת קה:)

אמנם יכול הוא לערבב את העולם, בחושך, אפילה וערבוביא, מצליח אף להפוך את כל המגש ע"מ להשיג אף "חד עיגולא ומהלך ביה".

למדנו מכך, כי ברגע של תמהון לבב, מעט חוסר בהירות וסדר, עלולים אנחנו להידמות לאותו אופה אומלל.

הלא נבין, שוה לו לאותו כלב נבזה להפיל את כל המגש ע"מ להרויח רק חד עיגולא.

האופה לא יחוש מחר להתנמנם שוב...

סוף סוף רק מאפה בודד נפל בקרב..

ולא ידע כי בנפשו הוא...

חטא העגל.

להבין ולהתחזקת אחר שורש המהלך, היאך נפלו ישראל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא.

בבת אחת ירדו לעמקי שאול וקטעו באבחת חרב השגות נעלות ומרומות להם זכו בעמדם במעמד נתינת התורה. אף כתרי ההוד אותם קשרו לראשם מלאכי מרום ניטלו מהם בפזיזות של רגע.

"ואנכי נטעתוך שורך כלה זרע אמת,

ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה".

איך...

"אמר רבי תנחום בר מריון אית כלבין ברומי דידעין למשתדלא. אזיל ויתיב קמי פלטירא ועביד גרמיה מתנמנם ומרי פלטירא מתנמנם, והוא שמיט עיגולא אארעא, עד דהוי מצמית לון הוא משתכר עיגולא ומהלך ביה" (בר"ר כ"ב ו')

נהנו כלב זה, יושב לפני האופה משעת בוקר מוקדמת, מצפה הוא למאפה טרי וריחני וישיב את נפשו. יודע הוא אל נכון כי ברגע שיגש אל המגש, טרם ישא ידו ליטול מה, יטעם היטב מנחת זרועו של האופה היושב בפתח במאפיה ושומר על תוצרתו.

פיקח הוא אותו "כלבין ברומי". לשם כך הוא יושב ומתצפת על המגש, ממתין לשעת כושר אותה הוא מתזמן בעצמו בעודו רובץ קמי פלטירא. אחר כך, עביד גרמיה מתנמנם בצוותא חדא עם ידידו האופה.

המשך 'דבר העמק' - הלכה

הוא בנ"ט חייב משא"כ בשבת דתליא בתיקוני המאכל וכבר ניתקן וע"כ פטור.

ובשאלת נרות חנוכה העשויים מתערובת שיש בה חמאה וחלב, [והו"ה בשריפת חמץ אם השליך אל השרפה חמאה ומאכלי חלב יחד עם מאכלי בשר] כתב בשער אפרים (סימן ל"ח) דמותר להדליק בהם נר חנוכה דמצוות לאו ליהנות ניתנו ואין כאן איסור הנאה, ובאליה רבה הק' דאע"פ דליכא איסור הנאה מ"מ עובר איסור מבשל בב"ח, ובשבת יש בישול אחר בישול בדבר לח ה"ה גם בבשר בחלב, וכ"כ הפמ"ג. דדין אחד לבב"ח ולשבת. ובשבות יעקב כתב דאף דבשבת אין בישול אחר בישול אסור בב"ח הר"ז אסור. ונחלקו בעיקר דינא דבב"ח אי כשבת הוי או דבשבת בתיקון אוכלים עסקינן דמלאכת מחשבת אסרה תורה ובב"ח עיקר ענינו הוא בתערובת טעם בב"ח ע"י בישול. ועפ"ז נחלקו המקיליו בבשר בחלב אף בבישול אחר בישול בלח, ולמחמירין בב"ח גם ביבש אסור.

המשך 'דבר העמק' - אגדה

נטלה את ההנהגה לידי בני אדם שמעשיהם הביאו לחרון אף וגזירת כליה. תיקון החטא מחייב להחזיר את הגולה למקומה ולשוב לסדר ההנהגה האלקית. זו הבחירה בין החיים והמוות.

"אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו". זו היא ההתגלות האלוקית בהר סיני. עשיית פעולות המוליכות להנהגה ללא צווי מן השמים שורשה ברצון האנושי להתנתק מהנהגת הבורא ולהנהיג את העולם בקוצר דעת כפי שהתנהלו בני אדם בכל ההסטוריה קודם מתן תורה, במגדל בבל ובעבודת אלילים עץ ואבן מעשי ידיהם. חטא העגל על כל הכוונות "הטובות" היה מעשי ידיהם ללא צווי ושאלת פי ה' ובכך טמון זרע הפורענות וההתנתקות מקבלת עול מלכות שמים, וממנו באה כל הפורענות הבאה לעולם.

שהם משתחוים להבל ולריק... ואנחנו כורעים ומשתחוים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

המשכן וקטן לא יכול לעשות לשמה, ועי' ברמב"ן בפרשת תצוה שכתב שבעשיית הבגדים היה דין לשמה.

סרו מהר מן הדרך אשר צויתם [לבח] נתקשה החיד"א מה באה התורה לומר במילת מהר, וביאר שבכדי לעבור על כל התורה צריך זמן מה, שלאכול חמץ בפסח רח"ל צריך שיבוא פסח ובכדי לאכול ביום הכיפורים רח"ל צריך שיבוא יום הכיפורים, אמנם אם הוא עובד ע"ז רח"ל הוא עבר על כל התורה ברגע אחד, וזהו סרו מהר מן הדרך וגו'.

מי לה' אֵלֵי [לבכו] נחלקו רש"י והרמב"ן מתי נהרגו דלרש"י חטאו ב"ז ונהרגו ב"ח, משא"כ להרמב"ן חטאו ב"ז ובאותו היום נהרגו, וביאר הגרי"ז שנחלקו לשיטתם דלרש"י מי שהיה לו התראה נידון בסייף ומי שלא היה לו התראה מת מיתה בידי

שמים, אמנם הרמב"ן למד שכולם נהרגו בסייף בהוראת שעה, והיינו דלרש"י היה מיתה בבי"ד וצריך הלנת הדין ואפשר להורגם רק למחר, משא"כ לרמב"ן שהיתה הוראת שעה לא היו צריכים הלנת הדין ויכלו להורגם באותו היום.

וּמִשְׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון נָעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל [לגיא] בגמ' בתמורה (טז). מבואר דאמר משה ליהושע בשעה שנפטר מן העולם 'שאל ממני כל ספיקות שיש לך', א"ל יהושע 'כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקם אחר, לא כך כתבת בתורתך' ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל', והקשה הגרי"ז כיון שדיברו יהושע ומשה ביניהם, מה היה צריך יהושע להביא לו ראייה מן התורה, הא משה היה יודע שלא מש יהושע מתוך האוהל, והוכיח הגרי"ז דאף דבר שידוע במציאות, אינו מוכח כמו שכתוב בתורה, שמה שכתוב בתורה הוא ההוכחה הגדולה ביותר.

וְרַב חֲסֵד וְאִמָּת [לדו] ביאר הגרי"ז ביאור מידת 'אמת', שבשונה ממלך בשר ודם ששופט את האדם לעונש ואינו לוקח בחשבון את כל מי שניזוק מחמת פסק הדין, בניו אשתו וכו', הקב"ה לא נותן לאדם עונש אשר אינו מדוקדק לכל מי שבסביבתו, וזהו 'אמת' שכל מי שסבל מעונש זה היינו משום שהיה צריך לקבל ייסורים אלו וזהו האמת.

זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקָדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל [ליג] במשנה בשקלים (פ"א מ"ג) מבואר שנשים אינן חייבות במחצית השקל, כתה הגרעק"א שלכאורה לפי"ז נשים פטורות מתפילת מוסף שהרי לא היו חלק מקרבנות הציבור כיון שלא שקלו מחצית השקל, והרי קיי"ל שתפילות כנגד קרבנות תקנום, וכיון שלא היה להן חלק בקרבנות הציבור פטורים ג"כ מהתפילה, ובעמודי אור הקשה עליו שהרי הן מתכפרות אף שאינן שוקלות ומה איכפת לן שאינן שוקלות, אלא כתב שהטעם שפטורות הוא משום שזה מצות עשה

שהזמן גרמא, ואין בתפילת מוסף רחמי שיהיו חייבות מטעם זה כמו בשאר תפילות.

וְעִשִּׂית פִּיּוֹר וְגו' וְנִתְּתָ שְׂמֵחָ מִים [ליח] הקשה המשך חכמה למה לא כתוב ונתת בו מים ולמה כתוב שמה, וביאר שכיון שכשר לקדש

בכל כלי שרת ואין הכיור מעכב, א"כ בא הכתוב לומר המקום במקדש ששם צריך לקדש והוא בין אהל מועד ובין המזבח, וא"כ יהי מילת שמה על מקום הקידוש ולא על הכיור.

וְאִתָּה קַח לָךְ פְּשָׁמִים רֹאשׁ מֶרְדָּוִר [לבג] בגמ' חולין (קל"ט) מרדכי מן התורה מנין מר דרור מרי דיכי, ופירש"י שהוא היה ראש לבשמים שהם הצדיקים אנשי כנסת הגדולה, ובמהרש"א פירש שע"י מרדכי נעשה דרור לכלל ישראל שע"י שלא השתחוה לצלם נגאלו, ובמהרי"ל דיסקין הוסיף ע"ז שצדיקים נמשלים לבשמים שע"י מתפשט קדושה וטוב בעולם כמו בושם שעושה ריח טוב, והוסיף מהגרי"ח זוננפלד שאפשר שחלבנה שהוא ריח רע הוא כנגד המן שהבאיש ריחן של ישראל בפני אחשוורוש וחלבנה בגימטריא צ"ה וכן המן בגימטריא צ"ה.

רְאֵה קְרָאתִי בְּשֵׁם בְּצַלָּל [לאב] בגמ' בסנהדרין (ס"ט) מבואר שכשעשה בצלאל את המשכן היה בן י"ג שנה דכתיב 'איש איש ממלאכתו אשר המה עושים', וצ"ע מה צריך בעשיית המשכן דווקא שיהיה ע"י גדול, ותיירץ הגרי"ז שכיון שאומן קונה בשבח כלי א"כ קנה בצלאל את הכלים והיה צריך אח"כ למוסרן לציבור, ואם היה קטן לא היה יכול למוסרן לציבור, (וזה ק"ק ממה שמבואר במשנה בשקלים שאם קטן נתן מחצית השקל מקבלין ממנו וע"כ שאין חוששים שאין יכול למוסרו לציבור, וצ"ע), ועוד תירץ שהיה דין לשמה בעשיית

בדין כלי שיש בו ארבעים סאה לנטילת ידיים

והנה המציאות היתה שהיו משקעין בכל ערב את הכיור באדמה כדי שלא יפסלו המים בלינה, ולפי"ו הקשה הכף נחת דנמצא מוכרח לפי זה שרוחב פי הבאר שבו היו משקעים את הכיור כל לילה היה רחב לכה"פ י"ב אמות, ולא מצינו מקום פנוי בין האולם ולמזבח לבור בשיעור כזה. וביאר התו"ט את קושיית הכף נחת ע"פ המשנה בפ"ג דמדות מ"ו ע"ש, ותיירך התו"ט בדמקום הבור חסרו מן המעלות עד כדי שיעור והיינו אמה א', שאף אם עגולו י"ב אמות לא היה אלכסונו רק ד' אמות, ע"ש.

ספק אם מועיל נטילה מכלי של ארבעים סאה

והנה יש דין בנטילת ידיים שצריכה הנטילה להיות מן הכלי (חולין קה.), ובטעם הדבר מבואר ברמב"ן וברשב"א בחולין שם בשם הבה"ג [בחד תירוץ] דלפינן ליה מקידוש ידיים ורגלים שהיו מן הכיור, והיינו שכמו שבכיור בעינן כלי ה"נ כל נטילת ידיים צריכה כלי, וכ"כ באור זרוע (הל' נט"י סי' ס"א) בשם רבי יצחק ב"ר שמואל, והביאם בבית יוסף ובמג"א (או"ח סי' קנ"ט), וכ"כ הרבה ראשונים. [ועי' בחידושו של הגר"ח המובא בחי' הגר"ז זבחים כב. דבקי"ו מלבד מה שדינו בכלי שרת עוד זאת דינו להיות נעשה בכלי.]

ויש לדון לענין כלי שיש בו ארבעים סאה, אם מועיל ליטול ממנו את הידיים, שהרי לענין כמה דברים חזינן שכשיש בו ארבעים סאה הוא אינו חשוב כלי, וא"כ י"ל דאף לענין נטילת ידיים דבעינן מן הכלי לא יועיל נטילה מכלי כזה, אולם בפוסקים לא נזכר מזה כלום.

ונראה ללמוד דאף נטילה מכלי שיש בו שיעור ארבעים סאה תועיל לנטילת ידיים, שהרי אם הכיור היה בשיעור כזה של י"ב אמות, מוכרח שיהיה בו ארבעים סאה, דשיעור ארבעים סאה שיערו חכמים שהוא אמה על אמה ברום שלוש אמות, וא"כ הכא אפילו אי נימא כהתו"ט שהיה זה ריבוע של ד' אמות, מ"מ הו"ל יותר מארבעים סאה, ומוכח שכלי של ארבעים סאה כשר לנטילת ידיים. אלא אם כן נימא שהיה הכיור כ"כ צר באופן שבשיעור ארבע על ארבע אמות לא היה בו ארבעים סאה, וזה דוחק.

ב' גרסאות בתוספתא אי מהני נטילה בכה"ג

ובאמת אף שדין זה לא נתבאר להדיא בפוסקים, מיהו מצאנו בזה פלוגתא בראשונים, דהנה תניא בתוספתא (ידיים פ"א) השידה והתיבה והמגדל בזמן שהן מקבלין [טומאה] אף על פי שאין עשויין לאוהלין אין נוטלין מהן לידיים, ע"כ, ובפשטות מבואר לכאורה דכלי שיש בו ארבעים סאה אין נוטלין ממנו לידיים.

והר"ש (שם משנה ב') הביא דברי התוספתא, ונראה שהיתה לו גירסה אחרת בדברי התוספתא, וז"ל, השידה והתיבה והמגדל בזמן שאינן עשויים לאהלים נוטלין מהן לידיים בזה זמן שהן עשויים לאהלים אין נוטלין מהן לידיים, עכ"ל, ולפי גירסתו משמע שבאמת כלי שיש בו ארבעים סאה כשר לנטילת ידיים, ורק אם הוא עשוי לאוהל פסול הוא לנט"י. וכן משמע בדברי המרדכי (קידושין סי' תק"ס) בשם רבינו שמעיה דבנט"י כשר אף כלי שיש בו ארבעים סאה. וכ"כ בחזון איש (ידיים סי' ה' ו') דלהתוספתא אף בכלי שיש בו ארבעים סאה נוטלים ידיים, ורק אם כלי זה עשוי כאוהל או אין נוטלים ממנו לידיים.

אמנם בחסדי דוד ס"ל בדעת התוספתא דכלי שיש בו ארבעים סאה אין נוטלין ממנו לידיים, שהוא מפרש את דברי התוספתא דשידה תיבה ומגדל אם הם עשויים לאהלים אין נוטלים מהם לידיים היינו שיש בהם ארבעים סאה, ומה דאיתא בתוספתא שאם אינם עשויים לאהלים

ועשיית פ"ור נחשת וכו' נחשת לרחצה וכו' ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם: (ל, יח-יט)

טעם ברכת על נטילת ידיים

תרגם יונתן ויסבון מיניה בנטלא דכיא ויקדשון במוהי אהרון ובנוי ית ידהון וית רגליהון. ונראה מדבריו שהכהנים לא היו נוטלים ידיים ישירות מן הכיור, אלא היה כלי נוסף על הכיור שבו היו נוטלים הידיים.

והנה בנוסח הברכה על נטילת ידיים יש לתמוה טובא בפירוש הך לישנא, שנטילה עניינה לקיחה, ולפי זה יתפרש על נטילת ידיים – על לקיחת ידיים, ואינו מובן להיכן ומהיכן לוקחים את הידיים, ויותר היה ראוי לברך על רחיצת ידיים וכדו'.

ומצאתי בראב"ן (חולין סי' רע"א בשם רב האי גאון) שכתב לבאר הטעם שמברכים על נטילת ידיים, וביאר וז"ל, פירוש אמאי מברכין על נטילת ידיים, כלי היה במקדש נטלא שמא וממנה נוטלין ידיים ממי כיור, ומחזקת רביעית הלוג דאמרין אתקין רב יעקב מנהר פקיד נטלא בת רביעית, וכן פירש מר רב היי גאון, עכ"ל.

וכ"כ במחזור ויטרי (סי' ס"ז) וז"ל, וזה הוסד מפי רבינו תנחום נפשו בצרור החיים, נטילת ידיים על שם כלי ששמו אנטל, והוא מחזיק רביעית לוג וכו', ע"כ.

ולכאורה הן הן דברי התרגום יונתן שהיו נוטלים מהכיור 'בנטלא דכיא'. אך יש גירסא בדבריו בנטילא דכיא, ולפי"ו הכוונה לנטילה טהורה, ולא לכלי טהור.

אמנם פשטות דברי הראשונים שלא הוזכר דבר זה שהיו נוטלים מכלי מיוחד אלא היו נוטלים ישירות מן הכיור, וכן משמע ברמב"ם (פ"ה מביאת מקדש הל' ט"ז) כיצד מצות קידוש, מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ושוחה ומקדש, ע"כ, ולא הזכיר כלל שהיה קידוש מכלי נוסף.

וכן מפורש במרדכי (ברכות סימן ר) והא דבעינן כח גברא היינו כשנוטל חוץ לכלי כגון התם ששופך מן הכלי על ידיו, אבל כשמושיט ידו ורוחץ בתוך הכלי איכא כח גברא ושפיר דמי, ואי משום מים ראשונים טמאים שמתערבין שם, בהא אין לחוש, דאיכא למימר מעלה עשו בכלי, ומה שהיו רוחצין מן הכיור ומושכין הברוא והמים מקלחין על ידיו היינו כח גברא, דמייירי בקלוח ראשון שהיה גדול וכח ראשון הוא, אי נמי חוזרין וסותמין הדד בברוא וחוזרין ומושכין כדי שיהא לעולם מכח גברא וכן משפט בני אדם, עכ"ל.

שיעור הכיור

והנה שיעור הכיור אינו מבואר בתורה, ואף שמבואר בגמ' (זבחים כב:) דבעינן שיהיה שיעור שיוכלו לקדש ממנו ד' כהנים, אך הא מיהת לא נתבאר בתורה שיעור ארכו ורחבו [וגם דין זה דבעינן שיהיה ראוי לקדש ממנו ד' כהנים אי"ז מבורר אם הוא הלכה בשיעור הכיור או בשיעור המים, ואכמ"ל בזה] ובמקדש דוד (פ"ב סי' א') ביאר לפי"ז אמאי לא מצינו דאיכא איסור עשיית תבנית הכיור, דבאמת כיון שלא נתפרש שיעורו בתורה א"כ לא שייך בזה עשיה כתבניתו.

אולם יש ללמוד מהו שיעור הכיור מהמשנה ביומא (פ"ג מ"י), דתנן התם בן קטין עשה י"ב דד לכיור שלא היה לו אלא שניים, ואף הוא עשה מוכני לכיור שלא יהיו מימיו נפסלים בלינה. ובתוס' יו"ט שם הביא מספר כף נחת שכתב שהיקף הכיור היה י"ב אמות, והוא כנגד י"ב דדין שנעשו לי"ב כהנים.

ספירה ע"י דבר אחר

במשנה ביומא (רפ"ב) מבואר שהפייס בבית המקדש נעשה ע"י מנין האצבעות. והגמ' שם (כ"ב): מקשה מדוע לא מנו את הכהנים עצמם. ומתוצאת משום דאסור למנות את ישראל אפי' לדבר מצוה, ומקור הדבר הוא ממה שמצינו ששאלו מנה את עם ישראל לפני מלחמתו בעמלק. בטלאים ולא מנאם בעצמם.

והקשו הראשונים והאחרונים מדוע לא מייתי הש"ס מקרא מפורש בתורה "כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקד אותם". וכן אמרו בברכות דף ס"ב: איתא דודו טעה בדבר שאפי' תשב"ר יודעין אותו שנא כי תשא וגו', ודוד

מנה את ישראל בלי לקחת מהם כופר, וצ"ע מ"ט ביומא הביאו רק ממה שעשה שאול ולא ממקרא מפורש דכי תשא.

והנה, כתב הרמב"ן ריש פרשת במדבר דדבר רחוק הוא לומר שחטא דוד במקרא מפורש שלא לפקוד את ישראל, ולמה יואב לא מנאם בשקלים כדי לשא יהא בהם נגף, אלא מה שיצא הקצף עליו הוא משום שמנאם שלא לצורך כי לא היה יוצא למלחמה ולא עושה בהם דבר רק לשמח לבו שמלך על עם רב. ומבואר בדבריו שלא היה מועיל אם היה יואב מונה את העם בשקלים, כיון שעקר חטאו של דוד היה המנייה שלא לצורך, והיינו שגם מנייה על ידי דבר אחר אסורה באופן כזה, וההיתר למנות הוא רק לצורך מצוה, וצריך לבאר הסברא בזה כיון שהותרה ספירה על ידי דבר אחר למה לא הור גם שלא לצורך מצוה.

ונראה לבאר, דהנה באיסור מנין בני ישראל יש ב' חלקים, א' איסור לידע את המנין של בני, וזה נלמד מפרשת כי תשא, וכפירש"י שם כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם אל תמנם לגלגולת אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מנינם.

ועוד יש איסור בעצם מעשה הספירה אף כאשר לא יודע לבסוף את מנינם, והוא מה שאמרו ביומא שאסור לעשות פייס בין הכהנים עצמם, ושם הרי צורת הפייס היא שאומר הכהן מניין גדול ממספר הכהנים הנמצאים שם ומי שעלה בידו מניין זה זכה בפייס, נמצא שאינו יודע את מספרם אחר שמנה ואעפ"כ אסור לעשות כן, והוא משום שעצם המניין אסור גם באופן שאינו יודע כמה הם.

וא"ש לפ"ז מדוע מייתי שם מקרא דשאול ולא מכי תשא שהרי במלחמת עמלק לא היו שם כל ישראל ואינו יודע על ידי זה את מנינם, אבל האיסור הוא משום עצם מעשה הספירה של ישראל, וכיון שמצינו שלא הותר לו למנותם רק לצורך מצווה ועל ידי דבר אחר יש ללמוד לגבי הכהנים שאין למנותם בעצמם רק על ידי אצבעותיהם.

ומעתה נראה לומר בדעת הרמב"ן דס"ל שכל ההיתר למנות את בני ע"י דבר אחר נתחדש רק לגבי האיסור שנתחדש בקרא דגבי שאול, והיינו האיסור של מעשה הספירה דלזה מהני מה שנוטל מהם טלאים ומונה אותם, דשוב אין כאן מעשה ספירה של בני דהרי אינו מונה את האנשים אלא את הטלאים, וכן את האצבעות של הכהנים ולא את הכהנים עצמם, אבל לגבי מה שאסור לידע את מנינם בזה לא יועיל מה שמונה ע"י דבר אחר שהרי האיסור בזה הוא התוצאה של ידיעת המנין ואין נ"מ באיזה אופן נודע לו מנין זה, וזה היה חטאו של דוד. ומה שהותרה הספירה על ידי מחצית השקל ביאר הרמב"ן שם ובריש כי תשא שלא היה זה מנין בעלמא אלא נתינת כופר שעל ידו נודע מספרם עיי"ש.

יש להעיר דהנה המנהג כשמתאספים למנין לספור ע"י אמירת הפסוק "הושיעה את עמך וגו' עד העולם" (והובא מנהג זה בקצור שו"ע סי' ט"ו ס"ג), ולכאורה צ"ע מה מועיל אמירת הפסוק והרי לכאורה זה גם נחשב למעשה ספירה, דאע"פ שאינו אומר בפיו את המספר מ"מ כל תיבה עומדת במקום מספר ומדוע לא נחשב ספירה. ונהי דאין איסור מצד ידיעת המנין בסוף כיון דאיסור זה נאמר דוקא בכל ישראל, וגם לדבר

מצוה שרי, מ"מ מצד עצם מעשה הספירה יש לאסור.

ובספר "האורה" לרש"י סימן נ"ו הביא מנהג זה באופן מחודש, שכל אחד מהעומדים שם עומד ואומר תיבה אחת מהפסוק, הראשון אומר 'הושיעה' והשני 'את' וכן הלאה עד סוף הפסוק, ולפ"ז א"ש דבאופן זה אין אדם אחד שמונה את כולם.

ואולי י"ל דכיון שכאשר אומר את תיבות הפסוק אינו יודע מה המספר של אותו אדם, אלא רק כשגומר את כל הפסוק הוא יודע שיש כאן עשרה אנשים א"כ לא נחשב למעשה ספירה, דספירה הוי רק כשיודע בשעת הספירה מהו המספר של כל אחד. אבל לפ"ז נמצא דמי שיודע בשעת אמירת הפסוק מהו המספר המדויק של כל תיבה אין לו היתר לספור ע"י אמירת הפסוק ועיי'.

עמק הלכה

הרה"ג רבי צבי רותן שליט"א
מרבני בית ההוראה

חילול שבת לצורך חיי שעה

כתב באור החיים לא, טז, לבאר דברי קרא ד'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת' וז"ל אימתי אמרתי לך לשמור איש ישראל אפילו בערך כבוד השבת, דוקא לעשות, פירוש באדם שישנו בגדר עמוד לעשות אבל מי שודאי לא יקום ולא יגיע לשבת לשמרו הגם שרפואות אלו יועילו לשעות או לימים לא יחלל עליו שבת עכ"ל, ומבואר מדבריו שמה שהותר חילול שבת לצורך חולה ומסוכן הוא רק באם יוכל על ידי זה לעשות את השבת, אבל אם לא יוכל לשמור שבת אחר רק לחיות עוד כמה שעות או ימים בלא שבת, אין לחלל עליו את השבת.

ורבותינו האחרונים תמהו טובא, דהלכה מפורשת היא ברמב"ם פ"ב מהל' שבת הי"ח ושו"ע סי' שכ"ט דע"ד שמחללין שבת גם לצורך חיי שעה, וישבו בזה בכמה אופנים.

ובמנחת חינוך (מוסך השבת פיקוח נפש או' ג) כ' שדברי האור החיים הם כמ"ד ביומא פ"ה. שההיתר לחלל עליו שבת אחת הוא כדי שישמור שבתות הרבה, וזה תמוה דהא מסקי' שההיתר לחלל שבת הוא משום וחי בהם ולא שימות בהם ואינו שייך לשבתות אחרות.

ויתכן לומר, דידועים דברי התוס' בב"מ קי"ד: שהקשו איך נטמא אליהולבן האלמנה והרי כהן היה, ותירצו שכיון שודאי היה לו שיחיהו הצילו משום סכנה. ותמה הנצי"ב דהא כשם שמחללים שבת אף על הספק ה"נ היה לו להטמא אף על הספק ולמה כתבו התוס' טעמו משום שודאי יצילהו. וכ' הנצי"ב שכיון שבן האלמנה היה מת לא שייך בו הדין של 'וחי בהם' שהרי מת הוא, וכל ההיתר לחלל עליה ודכוותיה הוא משום חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה והיתר זה בעי' שיהא ודאי יצילהו ולא ספק וכדאמר' ביומא שם.

וכן מצינו לענין עובר דמבואר בסי' ש"ל שמחללים עליו שבת, ובעובר הרי אינו חי עדיין ואין בו ההיתר ד'וחי בהם' ומה שמחללים עליו שבת הוא משום שישמור על ידי זה שבתות הרבה, וכדכ' משנ"ב שם בביאור הלכה סוד"ה או ספק.

וכמו כן לענין הצלה משמד, דן המג"א בסי' ש"ו הביאו משנ"ב ס"ק נ"ז אם מותר לחלל שבת כדי להציל, וביאר במשנ"ב שם הטעם שיהא מותר להציל שכשם שמצינו בפיקוח נפש שמצילין כדי שישמור שבתות הרבה ה"נ ע"י הצלה זו ישמור שבתות הרבה ע"ש, וכבר העיר בחת"ס בתשו' סי' פ"ה שלא שייך בזה גם הטעם ד'וחי בהם' משום שאין כאן סכנה לחיי הגוף רק לחיי הנפש ועל זה בעי' לטעמא שישמור שבתות אחרות.

ומכל זה חזי' שיש אופנים שלא שייך טעמא ד'וחי בהם' וכגון במי שלא נחשב חי כההיא דעובר שלא חשיב כילוד או לגבי שמד וכנ"ל, ובהו יש לומר דלכך כוונת האור החיים כוונת הקרא שיש אופנים שאין בהם ההיתר ד'וחי בהם' רק 'לעשות את השבת' והיינו שמתירים חילול שבת כדי שיעשה שבתות אחרות, אבל באם לא יועיל החילול לעשות שבתות אחרות אין לחלל שבת עבור חיי שעה בלא שבת ועיי'.

דיני מלאכת הוצאה בשבת

לאומן על אצבעו חשוב הוצאה כדרך גם בטבעת שיש עליה חותם, אלא שכתבנו שיש לדון אולי השתנה דבר זה בזמנינו ואין רגילים ליטול טבעת על אצבעו לאומן לתקן, וצ"ע.

ט מסתבר דגם בזמנינו שרוב העולם רגילים גם אנשים ללבוש טבעת לתכשיט מ"מ כיון שהיהודים החרדים אינם לובשים אין חשוב אצלם תכשיט וגם אם יש מקצת שלובשים בטלה דעתם והם עוברים באיסור תורה דהולכים אחרי מנהג רוב אנשי התורה.

עומקה של הלכה
הגאון רבי ישראל משה בלוי שליט"א
רב ביהכ"ס הגדול תורה ותפילה ומרבני בית ההוראה

י דבר שעשוי גם לתכשיט וגם להשתמש בו מותר מן הדין אם הוא עשוי מכסף וכדו' אבל יש אוסרים מדרבנן משום מראית העין שמוציאו להשתמש בו [שו"ע ש"א י"א], ושעון שתלוי בשרשרת גם אם השרשרת מזהב אסור שהשעון עצמו אינו תכשיט [מ"ב ש"א מ"ה].

יא דבר שהוא לבוש מותר ללכת עימו בשבת, ואם אינו עשוי בצורת בגד רק כורכו עליו אם עשוי להציל האדם עצמו מצער נקרא מלבוש אבל אם רק לובש כדי להציל האדם מטינוף אינו נחשב מלבוש וחשוב הוצאה כדרך כיון שרגילים לעשות כן [שו"ע ש"א י"ג].

יב ולכן מעיל הגנה מהגשם מותר אם לובשו בדרך מלבוש אבל אם רק מניחו עליו אם עשוי להינצל מצער הגוף מותר אבל אם עושה רק להגן מטינוף אסור וזה חשוב הוצאה כדרך האסורה מהתורה [שו"ע ש"א י"ד], ולכן כיסוי ניילון על פאה אסור מהתורה ללכת עימו בר"ה [ועיין מ"ב דרשו שם הע' 43].

יג כיסוי ניילון על הכובע הוא להציל מטינוף ויש בזה איסור הוצאה דאורייתא.

יד סינר העשוי להציל מטינוף כיון שכן הוא דרך לבישתו חשוב מלבוש [חוט שני פ' פ"ח ח, ויש להסתפק אם גם סינר של ילד קטן הוא כן, ונ"מ כשמוציא הקטן עם סינר אם שייך בזה חי נושא את עצמו].

טו לצאת עם שירי מאכל בין השיניים יש שחששו בזה לאיסור הוצאה כיון שהדרך הוא לצאת כן, ויש שהקילו בזה [עיין מ"ב דרשו שם הע' 16].

טז החזון איש חשש שמשקפיים אינם מלבוש ואסור לצאת עמם לר"ה ודעת שאר פוסקים היה שחשוב מלבוש, ובשבט הלוי כתב דנהגו להקל בזה, ומ"מ צריך שיהיה לבוש בצורה שאין חשש שיפול מפניו ויבא לטלטל ד' אמות בר"ה, ומרן הגרש"ז אורבך כתב דבעת הגשם יש חשש שמא יסיר המשקפיים בעקבות הגשם ויטלטל ד' אמות בר"ה, ויש לעיין אם גם ביום מעונן שעלול לרדת גשם ג"כ אסור לדעתו [עיין שבט הלוי ח מח וחוט שני ח"ד פ"ח ו' ושש"כ פ' י"ח מ"ח].

יז בחזון איש מבואר דאם קושר חוט מסביב למשקפיים מותר לצאת, ויש לדון דבזמן שאין רגילים לקשור חוט למשקפיים חשוב משאוי וגם מי שרגיל כן בחול בטלה דעתו ובזמן החזו"א צ"ל כן היה הדרך.

א המוציא בשבת דבר מרשות היחיד לר"ה או מכניס מר"ה לרה"י וכן המעבירו ד' אמות בר"ה חייב חטאת, אם מוציאו בידיו, ואם נושאו על גופו אם אינו מלבוש או תכשיט אינו בטל לגופו ומ"מ אינו אסור מן התורה כיון שהוא הוצאה שלא כדרך, ואם הוא דבר שדרכו להוציאו בצורה כזו חייב חטאת [שו"ע ש"א ז ח ומ"ב י"ז י"ח].

ב כלי זיין העשויים בצורת בגדים כלבוש שריון שלבוש בהם אין חשוב הוצאה דאורייתא שהוא תכשיט לאיש, ומ"מ אסור מדרבנן שיחשדוהו שרוצה להילחם בשבת,

וגם בחדרי חדרים אסור [שו"ע ש"א ז ומ"ב כב כה], וכלי נשק שתלויים עליו חשוב הוצאה דאורייתא [קובץ תשובות ח"ג נ"א דלא כהערוך השלחן שחשוב תכשיט במלחמה].

ג תפילין אע"ג דבשבת אין לובשים אותן כיון שבחול הוא מלבוש מותר מדאורייתא להוציאו כשהוא לבוש ואינו אסור אלא מדרבנן שמא יסירנו בר"ה ויטלנו אח"כ בידיו [שו"ע ש"א ז], ונחלקו הפוסקים באשה דאין דרכה בכך אם חשוב הוצאה דאורייתא כשיוצאת עם תפילין, ונ"מ גם ביוצאת עם טלית אם חשוב הוצאה דאורייתא [מ"ב ש"א קנ"ח].

ד מחט נקובה או שאינה נקובה שהוציאו תחוב בבגדו אינו תכשיט וחשוב הוצאה ונחלקו הראשונים אם הוה דרך הוצאה וחייב חטאת או רק אסור מדרבנן, וכתבו הפוסקים דיסוד הנדון הוא אם הדרך רוב העולם לצאת בצורה כזו, לפעמים, ואם רוב העולם אין יוצאים בזה גם אם מקום אחד רגילים בזה בטלה דעתם, וכיום לא נהגו לצאת במחט תחובה והיוצא עם זה פטור אבל אסור [שו"ע ש"א ח' ומ"ב ל"ג], וגם חייט שרגיל לצאת לפעמים להראות אומנותו במחט התחובה לו כיון שכשאינו רוצה להראות אומנותו אינו יוצא כך אין חשוב דרך הוצאה בכך ופטור אבל אסור [שו"ע ש"א י"ב ומ"ב מ"ז, וצ"ב מדוע הזקק כאן לסברא זו ולא אמרין בטלה דעתו אצל כל אדם].

ה סיכת בטחון שמחברת שני חלקי בגד חשוב כמלבוש ומותר [פשוט].

ו מסתברא דדין זה הוא גם בגדר מה נקרא תכשיט שמותר להוציא ובדבר שאצל רוב העולם הוא תכשיט גם אם יש מקום אחד שאין רגילים להשתמש בו כתכשיט בטלה דעתם ואין איסור הוצאה בזה.

ז יש שכתב שרוב העולם משפיע רק על מקום שיש שייכות אליו ולא למקום אחר, ויש שכתב דמדינה שלימה אין אומרים בטלה דעתם [עיין מ"ב דרשו שם הע' 26].

ח טבעת שהוא תכשיט לאשה אבל לא לאיש אם יצא בטבעת באצבעו חייב חטאת דחשוב דרך הוצאה לפעמים כשנוטל טבעת של אשתו לאומן לתקן [שו"ע ש"א ט ומ"ב ס"ק ל"ה ויש לעיין אם בזמנינו שאין רגילים כ"כ לקחת טבעת על אצבעו גם כדי לתקן אם חשוב דרך הוצאה בכך], ובטבעת שיש עליה חותם שרגיל איש לצאת בו נחלקו הראשונים אם מותר לאיש לצאת בו או אסור מדרבנן [שו"ע שם], ובזמנינו שאין רגילים כלל בטבעת שיש עליה חותם חייב בזה חטאת [דזה אינו תכשיט לאיש וכיון שרגיל לפעמים ליטול טבעת אשתו

ומעתה אין אנו צריכים לומר שלפי מה שפירש החסדי דוד בדעת התוספתא שאין נוטלים לידיים מכלי שיש בו ארבעים סאה, א"כ מוכרח דלא ילפינן לנטילת ידיים מן הכיור אלא מהזאת מי חטאת, דלמשנ"ת שלא היו נוטלים מן הכיור ממש אלא היה כלי שרת מיוחד שממנו היו נוטלים, א"כ שפיר איכא למילף מן הכיור דין כלי בנטילת ידיים, ולא מהני לזה כלי של ארבעים סאה.

בנידון זה תלוי אם מועילה נטילה מהברז

ובזה יש ליישב ענין נוסף, דהנה כתב המג"א (או"ח סימן קנ"ט סק"ד) ז"ל, כתוב בשל"ה דאין ליטול ידיו מהקנקן שקורין גיסקא"ן דרך הדד שבוטל, כי לא נעשה לקבלה, ע"ש, וצ"ע דעיקר נטילת ידיים בכלי ילפינן מכיור, והכיור היו לו דדים כדאיתא ביומא, וצ"ל דאותם היו עשויים כמין שפופרת שמקבלין מים, אבל כשעושים כמין צינור הפתוח למעלה והם כמו חצי עגולה לא (וכן מצאתי כתוב בשם גאון אחד, וכן משמע בשל"ה) וכמ"ש ס"ו וס"ח בב"י בשם תוספ"ו ורא"ש דצנור לא מקרי כלי, עכ"ל.

והיינו דהמגן אבהם מקשה על השל"ה דאיך אפשר לומר שאין ליטול מהברז, והרי הכיור עצמו היו לו דדים, אמנם לפי מה שנתבאר שהיו נוטלים מכלי נוסף ולא מהכיור עצמו, ניחא דבר זה.

נוטלים מהם לידיים אין הכוונה שיש בהם ארבעים סאה רק שאינם עשויים לאהלים, אלא אינם עשויים לאהלים הכוונה שאין בהם ארבעים סאה, ורק בזה חשובים הם לכלי ונוטלים מהם לידיים.

ולפי"ד החסדי דוד שכלי שיש בו ארבעים סאה אין נוטלים ממנו לידיים, קשה, שהרי כל מה שנטילת ידיים צריכה כלי הוא משום דבעינן דומיא דקידוש ידיים ורגליים מהכיור, והשתא הלא בכיור עצמו היתה הנטילה מכלי שיש בו ארבעים סאה.

ולפי דבריו צ"ל דלא כהראשונים שטעם חיוב הנטילה מכלי הוא דומיא דכיור, אלא הטעם דבעינן כלי הוא דומיא דהזאת מי חטאת.

נידון זה תלוי אם היו מקדשים מהכיור או מכלי אחר

אמנם לפי מה שנתבאר מהראב"ן שהיו נוטלים מהכיור על ידי כלי ששמו נטלא, אם כן אין ללמוד מהכיור שמועילה נטילה גם מכלי שיש בו ארבעים סאה, כיון שבאמת לא היו נוטלים מהכיור עצמו אלא מכלי קטן, ומאי דילפינן מהכיור דבעינן כלי לנטילת ידיים, אי"ז מגופו של כיור, אלא מהכלי שממנו היו הכהנים נוטלים ידיהם מהכיור, וכלי זה לא היה בו שיעור ארבעים סאה.

עמק הברכה

ברכת מזל טוב נשגר קמיה
ידידנו החשובים לרגל השמחה השרויה במעונם:

הרה"ג **רבי זאב זלץ** שליט"א לאירוסי הבת
הרב **חנניה קירשנר** שליט"א להולדת הבן
הרב **יוסף אברמוביץ** שליט"א להולדת הבן
הרב **שלמה זלמן פוסטבסקי** שליט"א להולדת הבן
הרב **דב גינאר** שליט"א להולדת הבן
הרב **ישראל שמעון בראנץ** שליט"א להולדת הבן
הרב **יהודה פישר** להולדת שליט"א הבת
הרב **שמעון שאר ישוב** שליט"א להולדת הבת
יה"ר שיזכו לרוות נחת מכל יוצ"ח

נושאים לכתובת חידו"ת בשבוע הבא פרשת ויקהל

פרשת שקלים – מחצית השקל ♦ ל"ט מלאכות (להב, שבת צז:)
♦ עונשי בית דין בשבת (להג, יבמות ו:)
הבערה בערב שבת שדולק והולך בשבת (להג, נמו"י ב"ק) ♦ נדר בדיבור ובלב (לה, כב שבועות כו:)
♦ לימוד תורה לנשים (לה, כה וברבינו בחיי יומא סו:)
♦ חיוב נשים בבנין בית המקדש (לה, כה רמב"ם בית הבחירה א, יב)
♦ הידור מצוה וזריזין הי מינייהו עדיף (לה, כז וברש"י) ♦ העמדת פרנס על הציבור וסמכותו של מרא דאתרא (לה, ל ברכות נה. תשב"ץ סימן קנה וסימן קסב) ♦ מלאכת מחשבת – דבר שאינו מתכוון – מתעסק (לה, לג רמב"ם שבת פ"א) ♦ הוצאה בשבת (לו, ו) ♦ עשיית כלי קודש מדברים של גנאי (לה, ח, מג"א או"ח סימן קמז סק"ה)

הוצאות הדפסת הגיליון נתרמו ע"י ידידנו

הרה"ג **רבי נתנאל ברנפלד שליט"א**
לע"נ אביו הרה"ג
רבי ישעיה יוסף ב"ר שמואל יהודה בנימין זצ"ל
נלב"ע בכ"ה באדר – ת.נ.צ.ב.ה

הוצאות הדפסת הגיליון נתרמו ע"י ידידנו

הרה"ג **רבי ישראל זמלמן שליט"א**
לרגל היכנס בנו לעול תורה ומצוות
יזכו אביו ואמו לרוות ממנו ומשאר יוצ"ח נחת
דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

ניתן לשלוח חידו"ת לעלון עד יום חמישי בצהריים למייל ba150150150@gmail.com

לתועלת הלומדים נא לא לשלוח חידושי תורה באורך של יותר מ- 1500 מילים ותגובות באורך של יותר מ- 800 מילים

הוצאות הדפסת הגיליון מרובות, הציבור הק' מתבקש להשתתף בהוצאות בנדבת לבו ובתרומת ידו

ניתן להנציח לע"נ לרפואת או לרגל שמחה וכדו', לתרומות נא לפנות לרב יעקב ישראל יהל או לרב יוסף איצקוביץ

ניתן לתרום גם בשלב ב' אצל הרב מאיר יהל

וכן ניתן לתרום באשראי בנדר"פ ל"ביהמ"ד הגדול חניכי הישיבות גני איילון" בקטגוריית "בעמק איילון"

את העלון ניתן לקבל במייל הנ"ל או במאגר העלונים של בינינו ושל דרשו